

statens
Försvarshistoriska
museer

Årsredovisning | 2018

Innehåll

INNEHÅLL	1
ÖVERINTENDENTENS SUMMERING AV 2018	2
1 SFHM:S UPPDRAG OCH ORGANISATION	4
1.1 SFHM:S UPPDRAG	4
1.2 FÄRDPLAN 2022 – VERKSAMHETSUTVECKLING OCH STRATEGISK STYRNING	4
1.3 FÖRÄNDRINGAR I ÅRETS REDOVISNING AV VERKSAMHETENS RESULTAT OCH EKONOMISK UPPFÖLJNING	5
1.4 KOMPETENSFÖRSÖRJNING	6
1.5 ARBETSMILJÖ	7
1.6 VERKSAMHETSSTÖD	8
1.7 SAMVERKAN MED ANDRA MYNDIGHETER OCH AKTÖRER	9
2 EKONOMISK UPPFÖLJNING	11
2.1 ÅRETS UTFALL PER VERKSAMHETSOMRÅDE	11
2.2 TRANSFERERINGAR	12
2.3 AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET	13
2.4 LOKALFÖRSÖRJNING	14
3 SAMLINGSFÖRVALTNING	15
3.1 BEVARA OCH TILLGÄNGLIGGÖRA	15
4 PUBLIK VERKSAMHET	19
4.1 VÄRDSKAP OCH BESÖKSSERVICE	19
4.2 UPPLEVELSEBASERAT LÄRANDE	22
4.3 KUNSKAPSSERVICE OCH FOU	25
5 STATS BIDRAG SMHA	28
6 FINANSIELL REDOVISNING	31
6.1 RESULTATRÄKNING	31
6.2 BALANSRÄKNING	32
6.3 ANSLAGSREDOVISNING	34
6.4 TILLÄGGSUPPLYSNINGAR OCH NOTER	34
6.5 SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER	43

Överintendentens summering av 2018

När 2018 års verksamhet ska summeras är betydelsen av det interna arbete som bedrivits viktig att framhålla. Efter drygt ett års myndighetsgemensamt arbete med att genomlysna och diskutera SFHM:s behov av verksamhetsutveckling kunde *Färdplan 2022* med inriktningsmål fastställas i september. I arbetet med de kommande årens utvecklingsbehov deltog samtliga medarbetare, dessutom fördjupade arbetsgrupper sig inom olika områden och utformade förslag. Utöver att färdplanen nu ger oss en strategisk riktning för fortsatt utveckling och förhållningssätt framkom behov av att utveckla metoder och arbetsprocesser.

Inför 2019 har en ny styr- och ekonomimodell lagts som grund för en mer långsiktig och strategisk planering. En treårig rullande verksamhetsplanering och budgetering med årlig aktivitetsplanering har införts, med en mer systematisk omvärldsanalys för att stärka helhetsperspektivet. Det ska underlätta prioriteringar och därmed ge en mer effektiv användning av SFHM:s samlade resurser. Som följd av färdplanen har också en myndighetsgemensam idégenereringsprocess utarbetats. Kopplat till inriktningsmålen har förvarings- och magasineringsbehovet för myndighetens samlingar utretts, dessutom har policys reviderats. Inför 2019 förändrades också myndighetens organisering. Genom en Stab för utveckling och stöd samlas nu frågorna oavsett det gäller intern verksamhet eller stöd till externa parter som museerna i Sveriges militärhistoriska arv (SMHA).

Verksamhetens resultat

Samtidigt som de kommande årens förändringsarbete sjuksattes har verksamheten fortsatt bedrivits med goda resultat. Verksamheten har genomförts med färre årsarbetskrafter än tidigare år, 65 jämfört med 69 under 2017 (exkl. timarvoderad personal). Personalomsättningen var fortsatt hög, 20 procent, i likhet med 2017. Arbetsmiljöfrågorna var högprioriterade, inte minst med anledning av de insatser som genomförs för att inventera och eliminera farliga föremål i samlingarna. En ny arbetsmiljöpolicy beslutades för att tydliggöra ansvaret inom myndigheten, liksom kraven på riskbedömningar, säkerhets- och handhavanderutiner.

År 2018 var verksamhetens prioriteringar:

- Samlingar: Ett samlat grepp om samlingarna
- Publik verksamhet och tillgänglighet: Tillgänglighet för alla
- FoU-samarbete: Fortsatt genomförande av pågående satsningar

Myndigheten förvaltar en stor mängd samlingsobjekt som inte aktivt insamlats utan som överfördes från Försvarsmakten i stora kvantiteter framförallt 2007–2008. En del av dessa objekt är registrerade som permanenta samlingar, andra är stödsamlingar att använda bl.a. som rekvisita. Ett samlat grepp om samlingarna har inneburit fokus på inventering, riskbedömning och utarbetande av alternativa planer för registrering av föremål m.m. Allra främst har projektet *Farliga föremål* prioriterats för att kunna slutföras 2019. Tusentals föremål har gått igenom för att säkerställa arbetsmiljön och säkra samlingarna. Andra viktiga uppgifter i samlingsförvaltningen har behövt stå tillbaka, så som nyregistreringen av föremål och kunskapsorienterade projekt.

Bland FoU-projekten som bedrivits kan nämnas två som bl.a. fokuserat på historiska ljud. *Sounds of Changes* genomförs i samarbete med fem europeiska museer och dokumenterar samtida ljud. Forskningsprojektet *Att föra en seger* om historiebruk, propaganda och historiska ljudlandskap redovisade resultatet bl.a. i den tillfälliga utställningen *Segerns pris* som invigdes på Armémuseum. Bland årets fem nya utställningsproduktioner var även *Kalla kriget – epilog* en större satsning. Det är den avslutande delen av Flygvapenmuseums basutställning om kalla kriget, nu med JAS Gripen och decennierna kring millennieskiftet i fokus.

Efter en positiv utveckling av antalet besökare sedan införandet av fri entré har besökssiffrorna på både Armémuseum och Flygvapenmuseum sjunkit för första gången. Det totala antalet besökare uppgick till drygt 402 000 vilket är betydligt fler än 2016, men en minskning i jämförelse med 2017 års knappa 493 000 besökare. Ett minskat publikintresse under den varma sommaren kan noteras som en orsak, liksom att båda museirestaurangerna haft delvis stängt för renovering. Verksamhetsbesökarna minskade till drygt 298 000 att jämföra med 337 000 år 2017. Målet att minska det ackumulerade underskottet i museibutikerna nåddes inte fullt ut men är på god väg att nå balans enligt plan. Ekonomin har totalt sett försämrats snabbare än vad som aviserats i budgetunderlagen, vilket bl.a. tydliggörs genom att anslagskrediten utnyttjas med 16 procent. Ökande fasta kostnader för bl.a. lokaler och samtidigt minskande intäkter gör det ekonomiska läget ansträngt.

Under året har riktlinjer och rutiner för bidragsprövning och uppföljning av statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter setts över för att ytterligare stärka rättssäkerhet och effektiviteten i handläggningen. Utbetalningarna uppgick till 19 miljoner kronor, i nivå med föregående år.

Det framtids- och utvecklingsfokus som präglat året rustar myndigheten för fortsatt framgång och för verksamhetens stora utmaningar, med bl.a. en säker samlingsförvaltning och angeläget utbud för fler användare. Genomgången av farliga föremål och övriga aktiviteter inom samlingsområdet som genomförts har dessutom givit en tydligare lägesbild när det gäller omfattningen på åtgärder och arbetsinsatser som är nödvändiga att vidta för att SFHM alls ska kunna säkerställa att lagkraven uppfylls i fråga om arbetsmiljö, brandsäkerhet och explosiva varor och hantering av krigsmateriel.

Fokus på myndighetens strategiska utveckling har inte förhindrat viktiga resultat under året. Den samlade bedömningen är att SFHM i allt väsentligt genomfört sitt uppdrag i enlighet med uppsatta mål i verksamhetsplaneringen för 2018. Med bland annat ökad säkerhet i samlingsförvaltningen, stöd till andra försvarshistoriska museer runt om i landet, ett variationsrikt publikutbud i myndighetens museer med hundratusentals besökare kan 2018 summeras som ett bra verksamhetsår.

Magnus Hagberg
ÖVERINTENDENT

1 SFHM:s uppdrag och organisation

1.1 SFHM:s uppdrag

Statens försvarshistoriska museer (SFHM) har till uppgift att främja kunskapen om det svenska försvaret genom tiderna och om försvarets roll i samhällsutvecklingen. Myndighetens verksamhet styrs genom förordning (2007:1178) med instruktion för Statens försvarshistoriska museer, museilagen (2017:563), förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter och genom det årliga regleringsbrevet. I myndigheten ingår Armémuseum i Stockholm, Flygvapenmuseum i Linköping och Försvarets traditionsnämnd.

1.2 Färdplan 2022 – verksamhetsutveckling och strategisk styrning

Myndigheten ska fortlöpande utveckla verksamheten. Myndigheten ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet.

6 § 1-2 st Myndighetsförordningen (2007:515)

SFHM:s strategiska utveckling de kommande åren formulerades i en färdplan under hösten 2018, som ska underlätta prioriteringar och därmed ge en mer effektiv användning av SFHM:s resurser. Planen är ett resultat av närmare ett års myndighetsgemensamt arbete med att ta fram en inriktning för verksamhetsutvecklingen. Försvarshistoriens roll i samhällsutveckling är mer angelägen än på länge och SFHM:s museiverksamheter har en mycket viktig uppgift att sprida kunskap, men också att skapa möjligheter till reflektion om händelser i samtiden genom ett historiskt perspektiv.

Utgångspunkten i SFHM:s *Färdplan 2022* är att myndigheten ska bidra till en demokratisk samhällsutveckling genom att ge så många som möjligt ges tillgång till försvarshistorien. De tre ledorden *Engagerande*, *Nyskapande* och *Trovärdiga* ska vara kännetecknade för verksamheten och vägledande i olika val, de beskriver vad SFHM ska förstärka och prioritera. Färdplanen innehåller också förhållningssätt och inriktningsmål för såväl den externa verksamheten som det interna arbetet:

1. *Vi ska sätta användarna i centrum, vara tillgängliga och angelägna för fler.*
2. *Vi ska dela kunskap generöst, skapa lärande och reflektion kring samtid och framtid genom historien.*
3. *Att tänka digitalt ska vara en naturlig del av vårt arbete.*
4. *Vi ska dimensionera samlingen så att vi kan ta ansvar, och tillgängliggöra mer så att det försvarshistoriska kulturarvet når hela landet.*
5. *Vi ska vara en lärande organisation.*

Det sistnämnda inriktningsmålet handlar om vårt interna arbete och behovet av att utveckla metoder och arbetsprocesser. För att stärka myndighetens förutsättningar att genomföra färdplanen har beslut tagits om att ändra SFHM:s organisering inför 2019. Genom en Stab för utveckling och stöd samlas dessa frågor oavsett om det gäller intern verksamhet eller stöd till externa parter som museerna i Sveriges militärhistoriska arv. Inför 2019 har även en ny styr- och ekonomimodell lagts som grund för en mer långsiktig planering, där bl.a. en mer systematisk omvärldsanalys ingår. En treårig verksamhetsplanering och budgetering införs med årlig aktivitetsplanering.

Antalet verksamhetsområden har minskats från fem till två huvudsakliga områden för kärnverksamheten vilka redovisas under Samlingsförvaltning och Publik verksamhet i årets resultatredovisning. Antalet prestationer har minskats från 12 till 7, varav 5 redovisas som väsentliga prestationer i resultatredovisningen: Bevara och tillgängliggöra, Vårdskap och besökservice, Upplevelsebaserat lärande, Kunskapsservice och FoU samt Statsbidrag SMHA. Den senare ingår i verksamhetsområdet Ledning och verksamhetsstöd som i övrigt består av två interna prestationer: Internt stöd samt Ledning och utveckling. Verksamhetsindelning och prestationer framgår av följande bild.

Myndighetens verksamhetsområden och prestationer

VERKSAMHETSOMRÅDEN	PRESTATIONER
SAMLINGSFÖRVALTNING	BEVARA och TILLGÄNGLIGGÖRA
PUBLIK VERKSAMHET	VÄRDSKAP och BESÖKSSERVICE
	UPPLEVELSEBASERAT LÄRANDE
	KUNSKAPSSERVICE och FoU
LEDNING och VERKSAMHETSSTÖD	STATSBIDRAG SMHA
	INTERNT STÖD
	LEDNING och UTVECKLING

1.3 Förändringar i årets redovisning av verksamhetens resultat och ekonomisk uppföljning

Förändringarna av SFHM:s verksamhetsområden och prestationer återspeglas i årets resultatredovisning och ekonomiska sammanställning. Redovisningen av de nya prestationerna täcker in mer av hela verksamheten än i föregående års årsredovisningar. Årets resultatredovisning återkopplar därför delvis till mål som hör till en annan indelning av verksamheten. För ett par av prestationerna saknas mer utvecklade mål och uppföljningsindikatorer varför årets redovisning blir något begränsad. Redovisningen av måloppfyllelse kommer att successivt utvecklas i kommande årsredovisningar. På samma sätt som tidigare år görs redovisningen av resultatens kvalitativa aspekter i resultatbedömningarna för respektive prestation för att på så sätt tydliggöra att kvalitet är en integrerad del av måloppfyllelsen. Den nya verksamhetsindelningen gör det möjligt att redan för 2018 redovisa verksamhetens intäkter och kostnader per prestation och verksamhetsområde och jämförelsetal för tidigare år har omräknats.

Återrapportering enligt krav i regleringsbrev som är kopplade till någon av myndighetens prestationer görs i samband med redovisning av verksamhetens resultat för respektive prestation. Nedan listas samtliga återrapporteringskrav enligt regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Statens försvarshistoriska museer och var de redovisas:

Statens försvarshistoriska museer ska:

- redovisa den verksamhet som svara mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken.
- redovisa de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.
- redovisa åtgärder som har vidtagits för att nå nya besökare.
- redovisa effekterna av införande av fri entré avseende förändringar i besöksutvecklingen i förhållande till tidigare år.
- i årsredovisningen specificera myndighetens totala lokalkostnader för 2018.
- i årsredovisningen redovisa hur bidrag enligt förordningen (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter har använts.
- redovisa hur den vid upphandlingar som överstiger gällande tröskelvärden har arbetat med att uppfylla de nya kraven på kollektivavtalsenliga villkor.
- i samarbete med andra aktörer verka för att kulturen ska komma fler till del i hela landet.
- bidra till regeringens satsning på moderna beredskapsjobb.
- redovisa avgiftsbelagd verksamhet enligt specificerad indelning.

Redovisas i:

- 4.2 Upplevelsebaserat lärande
- 4.1 Värdskap och besöksservice
- 4.2 Upplevelsebaserat lärande
- 4.1 Värdskap och besöksservice
- 2.4 Lokalförsörjning
- 5 Statsbidrag SMHA
- 1.6 Verksamhetsstöd
- 3.1 Bevara och tillgängliggöra
- 1.4 Kompetensförsörjning
- 2.3 Avgiftsbelagd verksamhet

1.4 Kompetensförsörjning

Myndigheten ska redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion och till vad regeringen i förekommande fall har angett i regleringsbrev eller i något annat beslut. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

Förordning (2006:605) om årsredovisning och budgetunderlag

Statens försvarshistoriska museer ska bidra till regeringens satsning på moderna beredskapsjobb. Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Statens försvarshistoriska museer

I SFHM arbetade år 2018 i medeltal 44 kvinnor (55 %) och 36 män (45 %) dvs. 80 medarbetare i medeltal. Av de 80 medarbetarna i medeltal hade 90 procent en tillsvidareanställning (39 av 44 kvinnor samt 33 av 36 män). Antalet årsarbetskrafter (åak) exklusive anställda med timarvode summerade under året till 65 (69 år 2017, 71 år 2016).

Fördelning ålder och kön vid SFHM

SFHM												
	Stockholm			Linköping			Övriga landet*			Totalt		
Ålder	K	M	Σ	K	M	Σ	K	M	Σ	K	M	Σ
- 34	4	1	5	5	0	5	0	0	0	9	1	10
35 – 54	14	17	31	13	4	17	0	0	0	27	21	48
55 -	6	5	11	2	8	10	0	1	1	8	14	22
Totalt	24	23	47	20	12	32	0	1	1	44	36	80

*Avser distansmagasinen i Kristianstad, Halmstad och Strängnäs.

SFHM kompletterar den egna personalens kompetens med tidsbegränsade anställningar och externa konsulter för att tillgodose behovet av tillfällig specialkompetens, exempelvis i samband med utställningsarbete. För att möta verksamhetens behov såväl vid tillfälliga arbetstoppar som av specialkompetens i den publika verksamheten anlitas även museivärdar och museilärare med timarvode. Myndigheten arbetar stegvis med att öka andelen medarbetare som har en schemalagd anställning i stället för timarvode.

Personalomsättningen har varit hög under de senaste tre åren och uppgick 2018 till 20 procent (20 % 2018, 17 % 2016), att jämföra med 2015 då personalomsättningen var endast 7 procent.¹ Den omfattande personalrörligheten är en av orsakerna till att antalet årsarbetskrafter har gått ned kraftigt de två senaste åren. Trots att utvecklingen har medfört att ett omfattande rekryteringsarbete bedrivits under året har myndigheten upplevt möjligheten att attrahera ny kompetens som ganska god.

Till de rekryteringar som genomförts under 2018 har myndigheten haft ett varierande antal sökande med efterfrågad kompetens. Förutom medarbetare som anställts för kortare perioder har SFHM rekryterat tolv nya medarbetare med en medelålder på 41 år, varav nio kvinnor och tre män. Rekryteringarna bygger på tydliga kravprofiler utifrån verksamhetens behov. I samband med vakanser och pensionsavgångar görs en bedömning om det finns behov av att delvis förändra inriktningen på kompetenser för att uppnå verksamhetens mål. Genom en aktiv personalplanering, prioritering av arbetsuppgifter och flexibilitet hos medarbetarna tillvaratas kompetenser under tillfälliga vakanser (föräldra- och tjänstledigheter). Därutöver har bemanningen under 2018 även stärkts upp genom konsultstöd och personal med timarvode.

Kompetensutvecklingsinsatser har planerats utifrån verksamhetens behov och tas regelmässigt upp i utvecklingssamtalen. För att skapa delaktighet har arbetet med att ta fram *Färdplan 2022* bedrivits i gruppform och vid myndighetsdagar. Kompetensutvecklingsinsatser sker även genom bl.a. studiebesök såväl inom som utom landet samt deltagande i konferenser och seminarier (se vidare avsnitt 1.7 Samverkan med andra myndigheter och aktörer respektive avsnitt 4.3. Kunskapsservice och FoU). Myndighetens sakkunniga har fördjupat sig inom sina specialområden och publicerat artiklar (se avsnitt 4.3 Kunskapsservice och FoU).

SFHM har den 15 mars 2018 lämnat in en redovisning till Statskontoret och under 2018 haft två medarbetare inom ramen för uppdraget om att bidra till regeringens satsning på moderna

¹ Personalomsättning mäts som antalet avgångar i procent av antalet anställda i medeltal under viss period beräknat på tillsvidareanställda och tidsbegränsat anställda (LAS § 5.1 och 5.2).

beredskapsjobb. Armémuseum och Flygvapenmuseum har dessutom tagit emot ett antal praktikanter som genomgår universitetsutbildningar och prao-elever från årskurs åtta.

En viktig förutsättning för att göra ett gott arbete är att få en god introduktion. Nya medarbetare och praktikanter med längre praktikperioder får, förutom introduktion i ordinarie verksamhet, även information om den statliga värdegrunden, myndighetens mål och dess arbetsmiljöarbete.

I enlighet med det centrala kollektivavtalet om lokala omställningsmedel har SFHM och de lokala arbetstagarparterna slutit ett lokalt avtal om användningen av de 0,3 procent av lönesumman som årligen ska avsättas för proaktiva omställningsåtgärder som aktiviteter som ska stödja både verksamhetens och arbetstagarnas utveckling utifrån arbetslinjen och ett längre arbetsliv. De områden som pekas ut i avtalet är digital organisation, bemötandefokus utifrån prioriteringarna att arbeta med inkludering och att nå nya besökare, affärsmässighet och finansiering, samt övriga relevanta insatser med koppling till regeringens museipolitiska inriktning eller identifierade verksamhetsförändringar. Under året användes 46 procent av ackumulerade medel inklusive årets avsatta medel.

Sammantaget bedöms de vidtagna åtgärderna med syfte att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla kompetens ha säkerställt att det inom myndigheten finns kompetens att nå verksamhetens mål på ett ändamålsenligt sätt.

1.5 Arbetsmiljö

Myndigheten ska se till att de anställda är väl förtrogna med målen för verksamheten, skapa goda arbetsförhållanden och ta till vara och utveckla de anställdas kompetens och erfarenhet.

8 § 2-3 p Myndighetsförordningen (2007:515)

SFHM bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete med rutiner för bl.a. utvecklingssamtal, skyddsronder, friskvård, rapportering av iakttagna risker, tillbud och incidenter. Genom företagshälsovården har SFHM:s personal tillgång till medicinsk, teknisk, ergonomisk och psykosocial expertis. Skyddsronder genomförs kontinuerligt både i Linköping och i Stockholm. Identifierade brister riskbedöms och handlingsplaner för att komma tillrätta med bristerna skrivs och följs upp.

Myndigheten har även under 2018 haft fortsatt fokus på arbetsmiljöfrågorna med anledning av dels de tidigare årens arbete med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön, dels projektet *Farliga föremål*. I april 2018 inträffade en allvarlig arbetsplatsolycka under byggandet av en ny utställning. Vid såväl Arbetsmiljöverkets (AV) inspektion som den interna utredningen kunde konstateras att det fanns behov av att förtydliga vissa rutiner. En ny arbetsmiljöpolicy (dnr. 302-1.1.1/18) togs fram, i samråd med de lokala fackliga företrädarna och skyddsombuden, med förtydligande av ansvar, arbetsuppgifter och uppföljning inom det systematiska arbetsmiljöarbetet.

SFHM:s mål i arbetsmiljöpolicyen är:

SFHM:s arbetsmiljö kännetecknas av säkra och goda arbetsförhållanden som ger förutsättningar för trivsel och hälsa. Det systematiska arbetsmiljöarbetet ingår som en naturlig del i det dagliga arbetet genom identifiering av risker och förebyggande åtgärder mot ohälsa och skador. Den fysiska arbetsmiljön är säker, ändamålsenlig och anpassad till medarbetarnas behov och förutsättningar.

Mål för SFHM:s organisatoriska och sociala arbetsmiljöarbete är att:

- Medarbetarna är insatta i och arbetar i enlighet med uppdrag, mål och strategier.
- Medarbetare verkar aktivt för en långsiktigt hållbar balans mellan ansvar och arbetsbelastning.
- Vi har tillit till och respekterar varandra.

Information om den nya arbetsmiljöpolicyen gavs vid möten hos myndighetens samtliga avdelningar. Efter SFHM:s redovisning av åtgärder med anledning av inspektionsrapporten avslutades ärendet från AV:s sida, men en sanktionsavgift utfärdades för brister i rutinerna avseende besiktning av den lyftanordning som användes vid olyckan.

Under 2017 skedde två incidenter, med koppling till att det i myndighetens museisamlingar kan finnas explosiva eller brandfarliga ämnen i föremål. Det ledde till att överintendenten gav museerna i uppdrag att inventera samlingarna för att kunna klargöra vilka föremål i museernas samlingar som innebär risker i arbetsmiljön, samt att rutiner skulle skapas för hur hantering av dessa föremål ska ske. Arbetet har getts högsta prioritet under 2018 och innebär att samlingarna inventerats och riskbedömts (se avsnitt 3.1 Bevaka och tillgängliggöra). Utöver positiva bieffekter av projekten som uppordning av samlingar, kunskapsöverföring, underlag för gallringsbeslut tas även nedskrivna rutiner fram för en säker hantering av farliga föremål. Arbetet med riskbedömningar beräknas pågå till

och med september 2019. Information om bl.a. arbetsmetoder ska sedan föras vidare ut i nätverket Sveriges militärhistoriska arv.

Myndigheten har partsgemensamt framtagna samtalsstöd för utvecklingssamtal och samtal om lön. Under året reviderades samtalsstödet för utvecklingssamtal genom förtydligande av ett par av frågorna runt mål kopplat till Färdplan 2022: *Vilka av SFHMs inriktningsmål i Färdplan 2022 är aktuella för vår avdelning/enhet/dig? Hur ser ditt uppdrag ut i förhållande till verksamhetens mål?*

Redovisning av sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3 § förordning (2006:205) om årsredovisning och budgetunderlag

<i>Sjukfrånvaro</i>	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Totalt	3,8 %	1,3 %
varav långtidssjuka	73,9 %	16,1 %
Kvinnor	5,5 %	1,3 %
Män	1,8 %	1,3 %
Anställda 29 år eller yngre	0,9 %	3,3 %
Anställda 30-49 år	5,5 %	0,8 %
Anställda 50 år eller äldre	2,0 %	1,6 %

Sjukfrånvaron har totalt sett ökat med 2,5 procentenheter jämfört med föregående år och uppgår för 2018 till 3,8 procent. Eftersom SFHM är en relativt lite myndighet sett till antalet anställda bör noteras att enskilda långtidssjukskrivningar får ett stort genomslag på redovisningen mellan åren. Under de tidigare åren 2014-2017 har den totala sjukfrånvaron växlat mellan 3,6 procent (2014), 1,6 procent (2015), 3,0 procent (2016) och 1,3 procent (2017). Om man bortser från andelen långtidssjukskrivna så har sjukfrånvaron varit i princip oförändrad mellan år 2018 och 2017 dvs. c:a 1 procent.

SFHM har under året tagit fram en handlingsplan för återgång i arbete vid långtidssjukskrivning (dnr. 317-2.3.6/18) i enlighet med det nya lagkravet. Exempel på åtgärder för att underlätta återgång i arbete är anpassning av arbetsinnehåll, arbetstid och arbetsplatsens utformning (t.ex. armbågskontakter). Åtgärderna gäller inte bara vid återgång i arbete efter långtidssjukskrivning utan används även för att öka tillgängligheten vid arbetsplatsen generellt.

1.6 Verksamhetsstöd

Informationssäkerhet, IT och administrativa frågor

Driften av SFHM:s IT är utlagd på extern leverantör sedan 2003 och IT-miljön (servrar m.m.) är outsourcad genom hostingavtal sedan flera år tillbaka. Statliga ramavtal för mindre myndigheter saknas och under 2018 slutförde SFHM därför en egen upphandling av IT-leverantör. Den nya molnbaserade IT-lösningen har högre säkerhet och erbjuder mer moderna funktionaliteter samt innebär lägre kostnader då drift och support kan effektiviseras från leverantörens sida. Övergången till leasing av datorutrustning istället för eget ägande innebär även att en omfattande hantering av anläggningstillgångar kan tas bort från redovisningstjänsten som Statens servicecenter utför åt SFHM. Datorer med fortsatt marknadsvärde såldes för återvinning av företag som på ett säkert sätt återställer och säljer datorer på andrahandsmarknad, bl.a. till skolor.

Riksarkivet genomförde 2017 en arkivinspektion på SFHM (dnr. 166-1.3.2/17). I inspektionsrapporten konstaterades att tidigare förelägganden kunde avskrivas som åtgärdade och ett antal mindre åtgärder angavs som nya förelägganden. Efter SFHM:s återrapporering i slutet av 2018 har Riksarkivet återkommit med beslut om att samtliga förelägganden bedöms som åtgärdade.

I maj 2018 fastställde SFHM policy och riktlinjer för behandling av personuppgifter i enlighet med kraven i EU:s dataskyddsförordning (GDPR) och lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Vid inventeringen av förekomsten av personuppgifter i verksamheten konstaterades att behandlingarna har laglig grund men att informationen om hur myndigheten behandlar personuppgifter behövdes utvecklas. Några oklarheter eller större frågeställningar kring GDPR har inte uppkommit sedan de nya bestämmelserna trädde ikraft.

Arbetsrättsliga villkor vid upphandling

Statens försvarshistoriska museer ska redovisa hur den vid upphandlingar som överstiger gällande tröskelvärden har arbetat med att uppfylla de nya kraven på kollektivavtalsenliga villkor som följer av 17 kap. 2-5 §§ lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Statens försvarshistoriska museer

SFHM har under året genomfört en upphandling som överstiger gällande tröskelvärden. Upphandlingen avsåg IT-leverantör och i förfrågningsunderlaget ställdes ska-krav dels på att leverantören ska ha tecknat kollektivavtal eller annat motsvarande avtal, dels på att leverantören ska beskriva vilket kollektivavtal som företaget är ansluten till eller, om företaget inte är ansluten till ett kollektivavtal, bifoga en beskrivning på vilket annat sätt företaget uppfyller krav som motsvarar kollektivavtal inom området för IT och telekommunikation. Av beskrivningen ska framgå vilka villkor som tillämpas mot anställda, exempelvis avseende arbetstid, övertidskompensation, semester, sjuklön, ledighet och uppsägning.

1.7 Samverkan med andra myndigheter och aktörer

Inom ramen för sitt uppdrag att främja kunskapen om det svenska försvaret genom tiderna och om försvarets roll i samhällsutvecklingen samverkar SFHM med en mängd olika aktörer i Sverige och utomlands, såväl andra statliga myndigheter som det civila samhällets organisationer. SFHM har valt att dela in redovisningen i samverkansområden och i några fall samverkanspartners. På så sätt kan redovisningen av myndighetens samlade insatser bli så heltäckande som möjligt.

Samverkan med museisektorn

SFHM har under 2018 fortsatt att samverka med andra museer på ett övergripande plan och inom ramen för olika verksamhetsområden. Det är dels genom yrkesspecifika nätverk som konservatorsföreningar och pedagogiska nätverk, dels genom den användargrupp inom samlingsdatabasen Primus som arbetar med digitaliseringsfrågor.

Övergripande samverkan har bl.a. skett inom CMS – Centralmuseernas samarbetsråd, Stockholms museichefskollegium och Östgöta museichefskollegium. SFHM har även ett flerårigt samarbete med Arbetets museum där myndigheten medverkar i Arbetets museums projekt Lilla museiskolan gällande museipedagogik och marknadsföring. I samarbete med Arbetets museum, Arbetlivsmuseernas Samarbetsråd och Statens maritima museer har SFHM utsett och delat ut priset Årets arbetslivsmuseum. Till vinnare 2019 utsågs The Glass Factory – Glasmuseet i Boda.

I flera av SFHM:s forskningsprojekt samverkar myndigheten med en rad andra aktörer inom museisektorn. Ett exempel på sådan samverkan är projektet *Norge 1718 – Kriget, människorna, skottet* där Armémuseum samverkar med bl.a. Bohusläns Museum, Østfoldmuseene och Fredrikstens fästning.

Samverkan inom museisektorn sker även genom SFHM:s depositions- och utlåningsverksamhet som genererar erfarenhetsutbyte och möten där föremålslogistik och föremålsrelaterade frågor diskuteras, liksom pedagogik och visningskoncept.

SFHM har under 2018 utvecklat samverkan med Riksantikvarieämbetet rörande metoder avseende omvärldsanalys och stödverksamhet till andra museer.

Samverkan med Statens maritima museer och Försvarsmakten

SFHM har under året fortsatt att samverka med Statens maritima museer (SMM) i bl.a. statsbidragsrelaterade frågor och frågor rörande säkerhet i museerna som ingår i Sveriges militärhistoriska arv (SMHA). Det har bland annat resulterat i att myndigheternas respektive anvisningar och information rörande statsbidrag enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter är mer överensstämmande. SFHM och SMM samverkar även i olika frågor som rör förvärv av museiföremål från Försvarsmakten.

Samverkan med Försvarsmakten (FM) har under 2018 varit mer omfattande än tidigare år med anledning av arbetet med projektet *Farliga föremål* där FM:s personal behöver anlitas för bedömningar, transporter och destruktion. Armémuseum har även tillsammans med Försvarsmakten tagit fram både utställning och föreläsningar på temat hbtq.

Samverkan i administrativa frågor

SFHM har liksom tidigare år medverkat i samarbeten som rör administrativa frågor. Tillsammans med fem andra museer har SFHM en gemensamt upphandlad telefonlösning. SFHM samverkar även i ekonomiadministrativa frågor genom deltagande i det gemensamma museinätverket Nemus samt ett motsvarande nätverk för personalfrågor. SFHM deltar även i nätverket för bidragsgivande myndigheter och fungerar även som sakkunnig i Riksantikvarieämbetets beredning i ärenden rörande arbetslivsbidrag. Vidare har SFHM såsom helkund ett nära samarbete med Statens servicecenter (SSC), vilket bidrar till samordning och nyttjande av gemensamma statliga resurser.

Samverkan med ideella organisationer och föreningar

Genom medlemskap och representation samverkar SFHM med flera organisationer och föreningar där bl.a. följande har varit viktiga inspiratörer för verksamheten: International Council of Museums (ICOM), Forum för utställare, Föreningen för pedagogisk utveckling i svenska museer (FUISM) och Föreningen Stockholms museiinformatörer (SMI), Simba, ett nätverk för Stockholms museibutiker, Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam) samt Nordiskt Science Center Förbund.

SFHM har sedan flera år ett samarbete med Folk och Försvar som anordnar ett strategiskt spel, Minister för en dag, för gymnasieelever på Armémuseum. I syfte att i en större utsträckning vara en arena för samtida försvars- och konfliktfrågor har Flygvapenmuseum under året samverkat med Allmänna Försvarsföreningen i Östergötland.

Flygvapenmuseum har under 2018 bl.a. fortsatt samverka med Kulturarv Östergötland och fotobevarande institutioner i Östergötland. Flygvapenmuseum samverkar även med Östergötlands Flyghistoriska Sällskap (ÖFS) och Svensk Flyghistorisk Förening (SFF) när det gäller iordningställande av museets äldre flygplan. Under året har tre aktiva grupper från dessa föreningar lagt ner tusentals volontärtimmar på restaureringsprojekt åt museet.

Samverkan med universitet och högskolor

Universitet och högskolor är sedan flera år viktiga samarbetspartners. SFHM driver exempelvis tillsammans med Stockholms universitet ett forskningsprojekt om subjektiva bedömningar av konserveringsåtgärder.

Under 2018 har Armémuseum fortsatt samverkat med Stockholms universitet, bl.a. om kulturarv och historiebruk med studenter i historia. Totalt genomfördes fem workshops per termin. Samverkan med Stockholms universitet, Södertörns högskola, Försvarshögskolan och Uppsala universitet har även skett i utställningsprojektet *Segerns pris*. Flygvapenmuseum har samverkat med Linköpings universitet avseende idéer för interaktiva experiment som kan utvecklas på museet.

Samverkan med Saab AB

Flygvapenmuseum samarbetar fortlöpande med Saab AB i enlighet med det långsiktiga samarbetsavtal som träffades våren 2008. Under året har ett nytt femårigt samarbetsavtal träffats som gäller fr.o.m. den 1 januari 2019. Samarbetet med Saab AB omfattar även planering, underhåll och uppvisningsverksamhet med museets B 17 (Saab 17A) samt support och utbildning av museets personal när det gäller JAS 39 Gripen-simulatorn.

Internationellt utbyte och samverkan

Flera av SFHM:s fleråriga FoU-samarbeten sker i samverkan med en mängd olika internationella aktörer. Ett exempel på ett sådant projekt är *Sounds of Changes* som koordineras av Flygvapenmuseum och som involverar fem andra museer i bl.a. Tyskland, Finland, Polen och Slovenien. Projektet har fått bidrag från Kreativa Europa, EU:s program för den kulturella och kreativa sektorn och har som syfte att samla in ljud från dagens samhälle.

SFHM har under året fortsatt sitt internationella samarbete inom ramen för International Committee for Museums and Collections of Arms and Military History (ICOMAM) som är en kommitté under International Council of Museums (ICOM). Organisationen verkar för internationellt samarbete och professionell utveckling på museer.

Flygvapenmuseum anordnade för andra året i rad en internationell konferens med inriktning på flygmuseer. Årets tema var *Outdoor Storage of Museum Objects*. Vid konferensen deltog drygt 70 personer från olika museer i Europa och USA.

2 Ekonomisk uppföljning

2.1 Årets utfall per verksamhetsområde

Den nya verksamhetsindelningen består av tre verksamhetsområden som i sin tur är fördelade på sju prestationer (se 1.2 Färdplan 2022 – Verksamhetsutveckling och strategisk styrning). Verksamhetens intäkter och kostnader bokförs så långt möjligt direkt på respektive verksamhetsområde i kärnverksamheten. Jämförelsetal i sammanställningen nedan är omräknade för tidigare år.

Kostnader för verksamhetsområden och prestationer innefattar direkta drifts- och lönekostnader, direkta lokalkostnader, direkta avskrivningskostnader och indirekta kostnader (OH). De indirekta kostnaderna i verksamhetsområdet Ledning och verksamhetsstöd (exklusive prestationen Statsbidrag SMHA) består av kostnader för gemensamma drifts-, personal- och lokalkostnader samt avskrivningskostnader, vilka fördelas på prestationer inom verksamhetsområdena Samlingsförvaltning och Publik verksamhet samt prestationen Statsbidrag SMHA enligt andelen direkta lönekostnader. Fördelningen av direkta lönekostnader bygger sedan 2014 på bedömning av nedlagd tid per prestation för respektive medarbetare.

Sammanställning över intäkter och kostnader per verksamhetsområde

(tkr)	2018	2017	2016	2015	2014
Samlingsförvaltning					
Intäkter	32 947	33 218	33 609	29 787	30 418
- varav anslag	30 507	30 232	30 244	27 059	27 415
- varav övriga intäkter	2 439	2 986	3 365	2 728	3 003
Kostnader	-32 044	-30 052	-31 198	-29 446	-29 240
Utfall Samlingsförvaltning	902	3 166	2 411	341	1 177
Publik verksamhet					
Intäkter	84 754	85 418	88 063	86 343	85 128
- varav anslag	70 978	70 338	70 366	62 957	63 783
- varav övriga intäkter	13 775	15 080	17 696	23 386	21 344
Kostnader	-85 881	-87 114	-88 638	-86 451	-87 656
Utfall Publik verksamhet	-1 127	-1 696	-575	-108	-2 528
Statsbidrag SMHA*					
Intäkter	1 289	1 290	1 266	1 137	1 139
- varav anslag	1 233	1 221	1 222	1 093	1 108
- varav övriga intäkter	57	68	44	44	32
Kostnader	-1 509	-1 538	-1 484	-1 397	-991
Utfall Statsbidrag SMHA	-220	-248	-218	-260	149
Över-/underskott (kapitalförändring)	-445	1 222	1 618	-27	-1 202

*Statsbidrag SMHA är en prestation som ingår verksamhetsområde Ledning och verksamhetsstöd, vilken i övrigt består av interna kostnader som utgör overhead (fördelas på verksamhetsområde Samlingsförvaltning och Publik verksamhet samt prestationen Statsbidrag SMHA).

Utfallet för verksamhetsåret 2018 slutade med ett underskott i resultaträkningen på totalt 445 tkr för myndigheten som helhet. Orsaken till ett negativt utfall är främst en kombination av sviktande besökarantal vilket leder till lägre intäkter från såväl visnings- och konferensverksamhet som försäljning av varor, samtidigt som de större driftskostnaderna (såsom bl.a. el, hyra och bevakning) har blivit högre samt att SFHM har fokuserat på att genomföra projektet *Farliga föremål*. Myndigheten har även öppnat två större utställningar under året vilket är resurskrävande.

Som avspeglas i tabellen ovan är det främst verksamhetsområdet Publik verksamhet som har svårigheter att bära sig ekonomiskt sedan införandet av fri entré 2016 – detta trots ett medvetet arbete för att minska kostnader (-1,4 % under 2018) och effektivisera verksamheten. I sammanställningen speglas även tydligt den satsning som gjorts inom projektet *Farliga föremål* där kostnaderna inom verksamhetsområde Samlingsförvaltning har ökat under året (+6,6 %).

Kostnaderna för Statsbidrag SMHA avser endast direkta kostnader kopplade till handläggningen av bidragsansökningar och ligger på en stabil nivå över åren. Fullständig ekonomisk redovisning av det finansiella villkoret avseende medel till försvarshistoriska museiverksamheter återfinns i 2.2 Transfereringar.

Myndigheten är huvudsakligen anslagsfinansierad med knappt 103 mkr (89% av totala intäkter) och c:a 83 procent av kostnaderna avser ”fasta/medelfasta” kostnader såsom hyror, drift och personal, vilket gör att myndigheten intensifierat arbetet med att söka bidrag från externa finansiärer. De samarbeten som SFHM bedriver är mycket betydelsefulla för myndigheten och den sponsring som erhålles från SAAB AB för Flygvapenmuseum är direkt avgörande för att kunna bygga utställningar och marknadsföra museet. Årets utfall innebär att myndigheten nyttjade en anslagskredit om 571 tkr för året (totalt beviljad kredit är 3,6 mkr).

2.2 Transfereringar

Årets transfereringar uppgick till en summa om brutto drygt 19 miljoner kr (netto 18,8 miljoner kronor varav 15,7 mkr i verksamhetsbidrag och 3,3 mkr i projektbidrag) för de ändamål som ingår i förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter.

Enligt SFHM:s regleringsbrev för 2018 ska minst 22,5 miljoner kronor användas för bidragsgivning, samt till kostnader vid myndigheten som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter. Under 2018 har SFHM använt totalt 24,5 miljoner kronor för dessa ändamål inklusive finansiering från Statens maritima museer på 0,6 miljoner kronor. SFHM:s totala anslagsbelastning uppgick därmed till 23,9 miljoner kronor.

Medel som använts till försvarshistoriska verksamheter 2018 (tkr)

Utbetalda statsbidrag (brutto)	19 014
Kostnader för prestationen Statsbidrag SMHA (inkl. OH)	1 509
Direkta verksamhetskostnader för upprätthållande av försvarshistoriska verksamheter	4 003
Intäkt från Statens maritima museer	-600
SFHM:s totala anslagsbelastning	23 926

Direkta kostnader som är förenade med upprätthållande av dessa försvarshistoriska verksamheter avser SFHM:s personal- och driftkostnader för kunskapsstöd och utbildningsinsatser samt omkostnader för bl.a. webbplats och annonsering för marknadsföring av varumärket SMHA och tillhandahållande av samlingsdatabas. Stödet riktar sig till alla ändamål som omfattas av förordningen, dvs. även de marina museiverksamheter vars bidragsgivning hanteras av Statens maritima museer. Resultatredovisningen för stöd redovisas från och med i år under prestationerna Samlingsförvaltning, Vårdskap och besöksservice och Upplevelsebaserat lärande.

2.3 Avgiftsbelagd verksamhet

Enligt förordning (2007:1178) med instruktion för SFHM har myndigheten rätt att ta ut avgifter för att finansiera verksamheten. Redovisning sker i enlighet med i regleringsbrevet för 2018. Total omsättning för verksamheter med full kostnadstäckning är ca 4,7 mkr för 2018, vilket utgör ca 3,9 procent av myndighetens intäkter.

Under 2018 har myndighetens intäkter för resultatområdena butik och uppdrag inte helt nått upp till budgeterade nivåer, men redovisar ett positivt resultat för året som helhet (+67 tkr totalt). För resultatområde butik finns sedan tidigare ett ackumulerat underskott sedan kravet på full kostnadstäckning infördes 2008. En handlingsplan har upprättats som SFHM arbetar efter för att denna verksamhet ska uppnå en ekonomi i balans fram till år 2022.² För verksamhetsåret 2018 redovisade butikerna ett samlat positivt resultat på +128 tkr.

Resultat område Uppdragsverksamhet består huvudsakligen av fanproduktion som sker på beställning av Försvarsmakten. Det är en tidsmässigt lång process som innehåller flera steg från beställning till färdig leverans. Kostnader och intäkter balanseras över tid för att undvika större ekonomiska svängningar mellan åren. Årets resultat uppvisar en ekonomi i balans.

Intäkterna för entréer och visningar motsvarar inte helt budgeterad intäkt och har även minskat jämfört med 2017, -115 tkr (-8,4%), vilket främst beror på att ett minskat antal besökare deltagit i museernas programverksamhet under året. Även övriga avgifter har minskat i jämförelse med föregående år, -1,2 mkr, främst på grund av att ett tidigare samarbete med Försvarsmakten avslutades under 2017.

En detaljerad redovisning av övriga avgiftsintäkter som myndigheten disponerar framgår av not 2 i resultaträkningen.

Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras enligt regleringsbrev (tkr)

	+/- t.o.m. 2016	+/- 2017	BUDGET Intäkter 2018	BUDGET Kostnader 2018	BUDGET +/- 2018	BUDGET Ack +/- utg 2018	Intäkter 2018	Kostnader 2018	+/- 2018	Ack. +/- utgå. 2018
AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET MED KRAV PÅ FULL KOSTNADSTÄCKNING										
Försäljning av varor*	-1 151	150	3 400	3 200	200	-801	2 963	-2 835	128	-873
Undersökningar, utredningar och andra tjänster	144	-83	3 000	3 125	-125	-64	1 700	-1 761	-61	0
Summa	-1 007	67	6 400	6 325	75	-865	4 663	-4 596	67	-873
ÖVRIG AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET										
Entréer och visningar			1 500			1 500	1 252			
Övrigt			9 400			9 400	5 487			
			10 900			10 900	6 739			
TOTALA AVGIFTSINTÄKTER SOM DISPONERAS							11 402			

* inkluderar intern försäljning

² Se SFHM:s budgetunderlag för 2018-2021.

2.4 Lokalförsörjning

Den verksamhet som SFHM bedriver kräver särskilt anpassade lokaler och arbetet med att skapa en ändamålsenlig lokalförsörjning pågår kontinuerligt. Myndighetens målsättning är ett effektivt resursutnyttjande, god arbetsmiljö, tillgängliga och attraktiva publika ytor samt magasin för bra och långsiktiga förutsättningar för säkert bevarande av samlingar.

Armémuseum i Stockholm bedriver verksamheten i lokaler som hyrs av Statens Fastighetsverk, i byggnader med historisk koppling till museets verksamhetsområde. Där ryms även bibliotek, arkiv, lokaler avsedda för konservering av föremål samt kontorslokaler. I anslutning till museet finns en restaurang som byggdes om i början av året där verksamheten drivs av en extern restauratör.

Flygvapenmuseum i Linköping bedriver verksamhet i lokaler som hyrs av Specialfastigheter, byggnader som huvudsakligen uppförts för ändamålet. Utöver de publika ytorna med utställningar och utrymmen för pedagogisk verksamhet finns även bibliotek, arkiv och kontorslokaler. I museibyggnaden finns en restaurangverksamhet som bedrivs av en extern restauratör och även där skedde ombyggnationer i början av 2018. Intill huvudbyggnaden finns magasin och verkstadslokaler för föremålsvård.

I Frihamnen hyrs magasin som inrymmer Armémuseums samlingar vilka också förvaras genom samarbeten med andra aktörer i Strängnäs, Halmstad och Kristianstad. Flygvapenmuseums samlingar förvaras, utöver i museibyggnaden, i magasinet Valvakan och i Ljung.

Lokalkostnader 2018 (tkr)

Museum eller motsvarande	Hyra	El & värme	Rep & underhåll	Övrigt	TOTALT	%
Statens fastighetsverk	17 320	606	943	2 560	21 429	47,0%
Stockholm hamn AB	2 709			40	2 749	6,0%
Specialfastigheter AB	15 463	1 307	4	2 544	19 317	42,4%
Ljungs Tegelbruk AB	357	23		13	393	0,9%
Valvakan AB	1 481	184			1 665	3,7%
Summa lokalkostnader 2018	37 329	2 120	946	5 157	45 552	100,0%

Andel av tilldelat ramanslag 120 584 tkr

37,8%

Andel av tilldelat ramanslag exkl. Transfereringar (19 mkr) 101 570 tkr

44,8%

3 Samlingsförvaltning

3.1 Bevara och tillgängliggöra

Resultatbedömning

För verksamheten inom Bevara och tillgängliggöra har SFHM formulerat följande sammanfattande mål:

Myndighetens samlingsförvaltning präglas av tillgänglighet och professionell hantering av objekt i samlingarna. Vård- och dokumentationsplaner används som styrdokument för att uppnå hög långsiktig kvalitet gällande bevarande av samtliga samlingar. Alla föremål ska vara registrerade i samlingsdatabasen Primus. Verksamheten kvalitetssäkras genom stickprovskontroller.

De prioriterade insatserna enligt verksamhetsplanen för 2018 – Ett samlat grepp om samlingarna – har endast delvis genomförts, främst med anledning av att projektet *Farliga föremål* har krävt mer personalresurser än beräknat och därför prioriterats. Projektet har resulterat i en betydande höjning av säkerheten i samlingarna. Den kompetensutveckling projektet medfört för myndighetens personal kommer även att genom olika stöd- och utbildningsinsatser under 2019 bidra till möjligheterna att bevara det militärhistoriska kulturarvet runt om i landet på ett säkrare sätt. Projektet har även resulterat i tydliga kvalitetsförbättringar av metadata i samlingsdatabasen Primus, bl.a. genom att befintliga föremålsposter kompletterats med ny information och nya bilder samt att åtgärder gjorts för att öka sökbarheten.

Förutom projektet *Farliga föremål* har även museernas utställningsprojekt under året resulterat i att kunskapen om föremålen i myndighetens samlingar har ökat och att ny kunskap och nya fotografier kunnat tillgängliggöras digitalt för en bredare allmänhet på Digitalt museum (se vidare under 4.2 Upplevelsebaserat lärande). Även stödet till digitalisering av samlingarna i SMHA-museerna bedöms på ett värdefullt sätt ha bidragit till att öka tillgängligheten till de olika försvarshistoriska samlingarna runt om i landet.

För att bedöma kvaliteten på verksamheten använder sig SFHM av en självutvärderingsmodell där bedömningsgrunden för god kvalitet innebär att de samlingar som anförtratts myndigheten är i ordning och reda, det vill säga att det finns en god organisation och fastställda processer vad gäller föremålssamlingarna och hantering av föremålen. Mått på god kvalitet har bedömts vara att minst 90 procent av de registrerade föremålen ska vara försedda med korrekt information avseende placering. Resultatet av de stickprovskontroller som genomförts under året visar att 97,5 procent (98 % 2017) av de granskade föremålen i Armémuseums och Flygvapenmuseums permanenta föremålssamlingar uppfyller kraven på korrekt information avseende placering. Resultatet av egenkontrollen är en indikation på att verksamheten uppfyllt målet avseende de delar av samlingarna som är registrerade.

SFHM bedömer att resultatet av verksamheten avseende de delar av samlingarna som är registrerade uppnått god kvalitet under 2018 och, med undantag från målet om registrering av föremål, att verksamheten har uppfyllt de övergripande målen enligt verksamhetsplanen. SFHM bedömer således sammantaget att resultatet av verksamheten under 2018 är att fler föremål i myndighetens samlingar fått mer ändamålsenlig och säker förvaring, att tillgängligheten till såväl myndighetens samlingar som de samlingar som ingår i SMHA-museerna har ökat och att kunskapen om föremålen i myndighetens samlingar har ökat.

SFHM är dock medveten om att det finns kvarstående utmaningar i myndighetens samlingsförvaltning, inte minst kopplat till myndighetens stödsamlingar och registrering av föremål i delar av myndighetens permanenta samlingar. Hanteringen av stödsamlingarna och återstående registrering av föremål kommer kräva betydande insatser och resurser under 2019 och framåt, bl.a. för att säkerställa att lagkraven uppfylls i fråga om arbetsmiljö, brandsäkerhet och explosiva varor och vapensäkerhet.

Andelen resurser som avsätts för verksamheten inom Bevara och tillgängliggöra har successivt ökat de senaste åren. Från 23 procent av de totala kostnaderna 2016, till 26 procent 2017 och till 27 procent 2018. De totala kostnaderna påverkas av höjda hyreskostnader, bl.a. för Armémuseums magasin i Frihamnen. Ökningen beror även på de personalresurser som avsatts för prioriteringen av projektet *Farliga föremål*.

Volymuppgifter och kostnader avseende prestationen Bevara och tillgängliggöra

Bevara och tillgängliggöra	2018	2017	2016
Volymuppgifter			
Antal föremål, totalt*	150 594	150 740	149 277
Antal föremål som har fått vård/översyn under året	224	237	398
Antal depositioner och utlån, totalt	6 812	6 748	7 759
Antal depositioner och utlån under året	84	80	1 127
Antal dataregistrerade föremål, totalt	150 594	150 740	149 277
Antal föremål på Digitalt museum	98 231	98 132	96 682
Antal fotografier på Digitalt museum	14 733	13 179	7 312
Antal besök på Digitalt museum**	464 283	502 693	285 035
Antal nyförvärv av föremål under året	152	61	158
Antal gallrade föremål under året	210	115	161
Kostnader (tkr)			
Kostnader för Bevara och tillgängliggöra	32 044	30 052	31 198

*De redovisade volymerna inkluderar samtliga objekt i Armémuseums föremålssamling och de objekt i Flygvapenmuseums föremålssamling som har registrerats i Primus. Volymen inkluderar således inte hela beståndet i Flygvapenmuseums föremålssamling vilket har uppskattats till totalt cirka 100 000 objekt. Åtskilliga dubblettposter i samlingsdatabasen Primus har rensats bort under året.

**De redovisade volymerna avser det sammanlagda antalet sidvisningar för Armémuseums och Flygvapenmuseums objekt på digitaltmuseum.se.

Bevara och förvara

Den systematiska tillsynen av SFHM:s samlingar har pågått som planerat hela året. En stor del av resurserna har gått till projektet *Farliga föremål* i vilket Armémuseum och Flygvapenmuseum har identifierat, åtgärdat och gallrat objekt som kan utgöra risker i samlingarna. De objekt som avses utgörs bl.a. av ammunition samt brandfarliga och explosiva ämnen. Arbetet har i flera delar bedrivits i samarbete med Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum – SWEDEC, som bl.a. har bistått med utbildningsinsatser och omhändertagande av objekt som anses utgöra risker. Som en del i arbetet har även rutiner för hantering av misstänkt farliga föremål i samlingarna fastställts och SFHM:s riskanalys enligt förordning (1995:1300) om statliga myndigheters riskhantering reviderats.

Genom projektet *Farliga föremål* och de övriga aktiviteter som genomförts under 2018 har lägesbilden klarnat ytterligare när det gäller omfattningen på åtgärder och arbetsinsatser som är nödvändiga att vidta för att SFHM ska kunna säkerställa att lagkraven uppfylls i fråga om arbetsmiljö, brandsäkerhet och explosiva varor och vapensäkerhet. Projektet beräknas vara slutfört i sin helhet under 2019.

Även om projektet har varit mycket omfattande och tidskrävande har övriga vårdinsatser i samlingarna till största del genomförts enligt plan. Konservering och vård har skett i samband med att föremål ska ställas ut i egna utställningar och lånas ut till andra museer samt i något mindre omfattning enligt fastställda vårdplaner. Regelbundna skadedjurskontroller och klimatmätningar har genomförts som planerat i magasin och utställningslokaler.

Förutom huvudmagasinet i Stockholm har Armémuseum distansmagasin som sköts av rustmästare placerade i Strängnäs, Halmstad och Kristianstad. Arbete med att inventera samlingarna i de regionala magasinerna har under 2018 främst inriktats på fordon. Flygvapenmuseum har påbörjat arbetet med att inventera flygmotorer.

SFHM har under året påbörjat en utredning kring myndighetens framtida och långsiktiga magasins- och förvaringsbehov. Syftet är att få en uppskattning av myndighetens framtida behov rörande yta, lokalstandard, klimat samt behov av arbetslokaler i anslutning till förvaringen.

Kontrollera och bearbeta

Arbetet med nyregistrering av föremål och bilder har behövt prioriteras ned med anledning av projektet *Farliga föremål* som däremot har inneburit ett omfattande arbete med katalogisering genom

att befintliga poster har kompletterats med ny information och nya högupplösta bilder. Föremålsposter har även försetts med hänvisningar till bl.a. arkivmaterial, vilket i vissa fall även har kompletterats digitalt i samlingsdatabasen.

Tillgängligheten till föremålen ökar i takt med att uppgifter läggs in i samlingsdatabasen Primus vilket också underlättar det kontinuerliga arbetet med att dokumentera och vetenskapligt studera föremålen. Vid utgången av 2018 hade sammanlagt 150 594 föremål registrerats i Primus vilket motsvarar en minskning med 146 föremål jämfört med föregående år. Anledningen är, förutom gallring av föremål, att åtskilliga dubblettposter i samlingsdatabasen har rensats bort under 2018.

Förutom inventering av licenspliktiga vapen har SFHM under året även genomfört egenkontroll genom stickprov av föremål och deras placeringar i Armémuseums och Flygvapenmuseums utställningar och magasin. Resultatet visar att 97,5 procent (98 % 2017) av de granskade föremålen i Armémuseums och Flygvapenmuseums permanenta föremålssamlingar uppfyller kraven på korrekt information avseende placering.

Med hjälp av Digitalt museum är Armémuseums och Flygvapenmuseums arkiv- och föremålssamlingar tillgängliga för allmänheten vilket underlättar för forskare och specialintresserade att använda museernas samlingar som källmaterial. De delar av myndighetens samlingar som har digitaliserats är även tillgängliga för en bredare publik genom att de är anslutna till Riksantikvarieämbetets webbservice K-samsök och den europeiska webbtjänsten Europeana som tillgängliggör europeiskt kulturarv. Vid utgången av 2018 hade sammanlagt 98 231 föremål (98 132 år 2017) och 14 733 fotografier (13 179 år 2017) i SFHM:s samlingar tillgängliggjorts på Digitalt museum.

Myndigheten har under året tagit fram en plan för att slutföra återstående arbete med att inventera och registrera objekt i Flygvapenmuseums föremålssamling vilken uppskattningsvis uppgår till runt 100 000 föremål varav 46 400 har registrerats i samlingsdatabasen Primus.

SFHM har även påbörjat arbetet med att uppdatera myndighetens insamlings- och gallringspolicy. Med utgångspunkt från Museilagen (2017:563) och SFHM:s indelning av myndighetens samlingar i permanenta samlingar och stödsamlingar ska även säkerhetsaspekter tydligare beaktas i samband med förvärv och gallring av objekt.

För att få bättre kontroll över objekten i SFHM:s stödsamlingar, vilka endast till delar har registrerats i samlingsdatabasen, har myndigheten påbörjat arbetet med att ta fram en plan för inventering och gallring av det materiel som överfördes från Försvarsmakten till SFHM framförallt under åren 2007–2008, dvs. i samband med genomförandet av *Försvar i förvar (2005)*. Planen kommer att färdigställas under 2019 och ligga till grund för det fortsatta arbetet under kommande år. Det ger bl.a. underlag för en bedömning av det framtida magasinsbehovet.

Museernas föremålssamlingar har under 2018 kompletterats med 152 nya objekt (61 år 2017), bl.a. en radiomottagare som har använts av den hemliga militära underrättelseorganisationen C-byrån i syfte att understödja den norska motståndsrörelsen under andra världskriget och en mössplåt som sannolikt har burits av en officer vid ett av de svenska garnisonsregementena i Pommern under Fredrik I:s tid. Samtliga förvärv har skett i enlighet med myndighetens Insamlings- och gallringspolicy. Under året har sammanlagt 210 föremål (115 år 2017) gallrats ur de permanenta föremålssamlingarna.

Låna ut och överlåta

SFHM:s samlingar tilldrar sig ett stort intresse från museer och institutioner både i Sverige och utomlands. Med hjälp av depositioner och utlån till lokala museer sprids kunskap om föremålen vilket bidrar till att nå nya grupper och besökare i hela landet. Depositioner och utlån är dessutom viktiga för SFHM eftersom många föremål av utrymmesskäl inte kan visas i Armémuseums och Flygvapenmuseums lokaler eller ryms i befintliga magasin.

Armémuseum och Flygvapenmuseum har ett stort antal föremål som lånats ut eller deponerats till museer och andra institutioner runt om i landet. Under 2018 lånades 84 (80 år 2017) föremål ut till bl.a. högvaktsflygeln vid Stockholm slott, Museum Fridericum i Kassel, Tyskland och Konsthögskolan. Sammanlagt har Armémuseum och Flygvapenmuseum 6 812 (6 748 år 2017) deponerade eller utlånade föremål.

Med stöd av förordningen (2017:564) om statliga museers förfoganden över museiföremål har SFHM överlåtit uppskattningsvis drygt 4 000 objekt, i huvudsak från SFHM:s stödsamlingar, vilka bedömts

ha ett begränsat kulturhistoriskt och vetenskapligt värde. Mottagare av objekten har bl.a. varit Västerbottens museum, Friluftsmuseet Gamla Linköping och Artillerimuseet.

Med anledning av ändringar i lagen (1992:1300) om krigsmateriel som trädde ikraft den 15 april 2018 omfattas SFHM inte längre av undantaget från kravet på tillstånd för att tillhandahålla krigsmateriel. SFHM tillhandahåller viss krigsmateriel framför allt i samband med utlån av objekt till museer och andra institutioner. Myndigheten har därför under året arbetat med att klassificera utlånade objekt i olika typer av krigsmateriel och ansökt om och erhållit tillstånd att tillhandahålla krigsmateriel hos Inspektionen för strategiska produkter (ISP).

Stödja andra och verka för att kulturen ska komma fler till del

SFHM har under 2018 fortsatt gett stöd i frågor rörande samlingsförvaltning till försvarshistoriska museiverksamheter runt om i landet. Därutöver ger SFHM även kunskapsstöd till SMHA-museerna avseende marknadsföring, utställningar och pedagogik vilket från och med i år redovisas under prestationerna Vårdskap och besöksservice samt Upplevelsebaserat lärande.

En viktig del av stödet i frågor rörande samlingsförvaltning är att SFHM tillhandahåller och administrerar samlingsdatabasen Primus till SMHA-museerna för att stödja dem i arbetet med digitalisering av sina samlingar. Exempelvis har Aerozeum och Miliseum erhållit särskilda utbildningsinsatser på plats avseende föremålsregistrering och löpande stöd har getts efter behov och efterfrågan.

Under 2018 har registrering av föremål och fotografier och publicering på Digitalt museum fortsatt på ett tillfredställande sätt, bl.a. har Museum för rörligt kustartilleri förutom att registrera föremål även börjat registrera fotografier och försvarsfordonsmuseet Arsenalen i Strängnäs har publicerat en fotosamling.

Totalt finns i SMHA:s samlingsdatabas 95 772 poster (87 801 år 2017) varav 68 435 (60 603 år 2017) nu är tillgängliga på Digitalt museum. Det innebär en ökning med 9 procent av antalet objekt i samlingsdatabasen och 13 procent av antalet objekt på Digitalt museum jämfört med föregående år.

SFHM har under året även påbörjat arbetet med att ta fram en vägledning för vapensäkerhet som stöd till SMHA-museerna vilken kommer att färdigställas under 2019.

Utöver det kunskapsstöd som ges till SMHA-museerna arbetar SFHM även med att öka och bredda användningen av Armémuseums och Flygvapenmuseums samlingar med syftet att samlingarna ska komma fler till del i hela landet. Åtgärderna består bland annat av utlån och depositioner till andra institutioner och digitalisering av samlingarna (se ovan under rubrikerna Kontrollera och bearbeta samt Låna ut och överlåta). Armémuseum ger fortlöpande stöd till museer som efterfrågar museets experthjälp. Flygvapenmuseum bedriver en omfattande stödverksamhet till övriga flygmuseer i form av rådgivning och regelbundna museiföreståndarkonferenser (se vidare under avsnitt 4.3 Kunskapsservice och FoU).

Därutöver samverkar SFHM med andra aktörer med riksomfattande nätverk, bl.a. Arbetlivsmuseernas Samarbetsråd och Riksförbundet Sveriges Militärkulturhistoriska Föreningar, i syfte att kulturen ska komma fler till del i hela landet.

4 Publik verksamhet

4.1 Vårdskap och besöksservice

Resultatbedömning

För verksamheten inom Vårdskap och besöksservice har SFHM formulerat följande sammanfattande mål:

Den publika verksamheten är inkluderande och utformad så att ingen känner sig kränkt eller diskriminerad. Verksamheten är tillgänglig för personer med funktionsnedsättningar och kvalitetssäkras genom enkäter och analyser. Antalet besökare ska öka långsiktigt och den prioriterade målgruppen barn och ungdomar ökar i antal.

De prioriterade insatserna i verksamhetsplanen för 2018 – Tillgänglighet för alla – som går att hänföra till den nya prestationen Vårdskap och besöksservice har genomförts under året (verksamheten har under 2018 delats in i nya verksamhetsområden och prestationer, se 1.2 Färdplan 2022 – Verksamhetsutveckling och strategisk styrning).

Museerna har utvecklat ett målgruppsanpassat vårdskap och resultatet av de åtgärder som under året vidtagits för att förbättra såväl den fysiska tillgängligheten till de publika miljöerna som tillgängligheten till myndighetens webbplatser bedöms ha ökat tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Angående uppfyllelse av de mer övergripande målen om att antalet besökare ska öka långsiktigt och att den prioriterade målgruppen barn och ungdomar ska öka i antal visar besöksstatistiken nedåtgående siffror jämfört med 2017. Det totala antalet besökare och antalet besökare under 19 år ligger emellertid på en högre nivå jämfört med 2016 vilket gör det svårt att i nuläget bedöma huruvida verksamheten nått de övergripande målen.

Inget av museerna genomfört någon övergripande brukarundersökning för att mäta nöjdheten hos besökarna. SFHM kan därför inte bedöma kvaliteten på verksamheten under 2018 enligt myndighetens kvalitetsmodell som utgår från ett brukarperspektiv. Däremot kommer de specifika frågor för SFHM som lagts till i de enkäter som Myndigheten för Kulturanalys tillhandahåller tas i bruk under 2019. Fr.o.m. 2019 kommer SFHM därför mer ändamålsenligt och med bättre underlag att kunna mäta bl.a. nöjdhet hos besökarna.

Sammantaget är det således svårt att göra en rättvisande bedömning av såväl kvalitet som måluppfyllelse. Men eftersom antalet besökare har ökat sett ur ett längre perspektiv samt att tillgängligheten förbättrats i och med utvecklingen av ett målgruppsanpassat vårdskap är bedömningen att kvaliteten i verksamheten varit tillfredsställande och att det militärhistoriska kulturarvet nått ut till ett stort antal besökare. SFHM ser förvisso även att det finns stora utmaningar under 2019, inte minst gällande att säkerställa bedömningsdata avseende kvalitet men även i att ytterligare öka antalet besökare för att uppnå myndighetens långsiktiga mål.

Volymuppgifter och kostnader avseende prestationen Vårdskap och besöksservice

Vårdskap och besöksservice	2018	2017	2016
Volymuppgifter			
Antal anläggningsbesökare*	402 447	492 999	379 647
Antal verksamhetsbesökare*	298 355	337 310	314 983
Antal besökare under 19 år	91 429	102 315	71 908
Antal besökare på webbplatser**	277 045	263 580	261 025
Kostnader (tkr)			
Kostnader för Vårdskap och besöksservice	36 575	37 268	40 335

*Indelning av besökare i verksamhetsbesökare och anläggningsbesökare följer rekommendationerna från Myndigheten för kulturanalys.

**Avser det sammanlagda antalet besökare på armemuseum.se, flygvapenmuseum.se och smha.se. Från och med 2018 räknas även antalet besökare på sfhm.se med i statistiken. Antalet besökare på Digitalt museum (digitaltmuseum.se), där museerna tillgängliggör föremål och fotografier ur samlingarna, redovisas under 3.1 Bevara och tillgängliggöra.

Besöksservice

SFHM har under 2018 genomfört en rad insatser för att utveckla ett målgruppsanpassat värdskap. Myndigheten har bl.a. anordnat en temadag om bemötande med målsättningen att medarbetarna ska bli ännu bättre på att uppvisa ett målgruppsanpassat bemötande, ge bra service och information samt bidra till god tillgänglighet till museernas och myndighetens besökare.

Båda museerna registrerar varje besökare manuellt och följer de rekommendationer som ges av Myndigheten för kulturanalys vad gäller såväl räkning av besökare som indelning av besökare i anläggningsbesökare och verksamhetsbesökare. Antalet anläggningsbesökare avser således det totala antalet besökare, det vill säga de besökare som besöker någon del av museernas anläggningar såväl inomhus som utomhus. Antalet verksamhetsbesökare avser besökare till den verksamhet och de områden som tidigare huvudsakligen var avgiftsbelagda för vuxna besökare.

Antalet anläggningsbesökare baserar sig dels på den manuella registreringen i respektive museums reception, dels på antal sålda luncher på restaurangen (vad gäller Armémuseum) och genom en räknare som finns i entrén till restaurangen (vad gäller Flygvapenmuseum). I Flygvapenmuseums anläggningsbesökare ingår dessutom deltagare på föreningen Linköpings Motorentusiasters motorträffar som sedan 2017 arrangeras i samarbete med museet under sommarhalvåret.

Antalet verksamhetsbesökare får Armémuseum fram genom den manuella registreringen eftersom museet och restaurangen har skilda entréer. Flygvapenmuseum får fram antalet verksamhetsbesökare genom att justera det totala antalet registrerade besökare för de som endast besökt butik, restaurang eller deltagit i motorträffarna. Som komplement till och kvalitetssäkring av den manuella registreringen använder sig museerna av räknematta och elektronisk besöksräknare.

Det totala antalet besökare hos de båda museerna uppgick under 2018 till 402 477 (492 999 år 2017) varav antalet verksamhetsbesökare uppgick till 298 355 (337 310 år 2017). Detta motsvarar en minskning med 18 respektive 12 procent. Antalet verksamhetsbesökare under 19 år uppgick till 91 429 (102 315 år 2017) vilket motsvarar en minskning med 11 procent. Bland orsakerna till minskningen kan noteras ett minskat publikintresse under den varma sommaren liksom att båda museirestaurangerna haft delvis stängt för renovering under året. Sedan införandet av fri entré 2016 har dock antalet verksamhetsbesökare på SFHM:s museer ökat med sammanlagt 44 procent (63 % år 2017).

För Armémuseum minskade det totala antalet besökare med 38 971 personer till 183 726 besökare (222 697 år 2017) vilket motsvarar en minskning med 17,5 procent jämfört med föregående år. Antalet verksamhetsbesökare minskade med drygt 3 procent till 154 253 (159 271 år 2017).

För Flygvapenmuseum minskade det totala antalet besökare med 51 581 personer till 218 721 besökare (270 302 år 2017) vilket motsvarar en minskning med 19 procent jämfört med föregående år. Antalet verksamhetsbesökare minskade med 19 procent till 144 102 (178 039 år 2017).

Under året har Armémuseum och Flygvapenmuseum prioriterat att genomföra de enkäter som Myndigheten för Kulturanalys (MYKA) tillhandahåller framför att genomföra egna övergripande brukarundersökningar. En del i detta arbete har även varit att ta fram frågor som är specifika för SFHM. Från och med 2019 kommer därför bl.a. även nöjdhet hos besökare att mätas med samma enkät.

Frågorna i MYKA:s enkäter är framför allt inriktade på museivanor och utbildning, men visar också att 48 procent av Armémuseums besökare och 15 procent av Flygvapenmuseums besökare inte var bosatta i Sverige. Armémuseum sticker ut i likhet med 2017 bland de centrala museerna med en ovanligt hög andel manliga besökare med 65 procent. Även Flygvapenmuseum har tidigare varit ett av centralmuseerna med i särklass störst andel män, över 50 procent 2017. År 2018 visar MYKA-enkäterna att 53 procent var kvinnor och 45 procent män (2 procent vill ej uppge kön). Publikundersökningar visar generellt att de vuxna museibesökarna är högt utbildade. År 2017 var Flygvapenmuseum det centralmuseum med lägst andel (55 %) besökare med minst tvåårig eftergymnasial utbildning. År 2018 hade 60 procent av Flygvapenmuseums besökare och 58 procent av Armémuseums besökare eftergymnasial utbildning.

Butik- och konferensverksamhet

SFHM:s två museibutiker utgör en del av helhetsupplevelsen vid ett besök på Armémuseum eller Flygvapenmuseum. Syftet är att erbjuda besökarna ett utbud av varor med anknytning till museernas innehåll och ämnesområde som uppmuntrar till fördjupning, fortsatt intresse och återbesök. Varorna

ska vara unika och representativa, ha hög kvalitet och passa besökare i olika åldrar och med olika intressen och ekonomiska förutsättningar. Under 2018 har Flygvapenmuseums ombyggda reception och butik tagits i bruk och Armémuseums butik har möblerats om. Sortimenten har gradvis uppdaterats för att bättre möta målgruppernas efterfrågan.

Med hjälp av konferensverksamheten når Armémuseum och Flygvapenmuseum ut med sin museiverksamhet till målgruppen föreningar, företag och andra aktörer i det civila samhället eftersom många grupper kombinerar besöket med visning eller andra aktiviteter på respektive museum. Flygvapenmuseum har under året uppdaterat tekniken i hörsalen vilket bidrar till att säkerställa hög kvalitet gentemot konferensbesökare och besökare som tar del av museets programverksamhet. Konferensverksamheten bedrivs i nära samarbete med museirestaurangerna. Eftersom båda restaurangerna delvis har haft stängt under 2018 på grund av reparationer och ombyggnationer har det även påverkat antalet konferenser vilka är något färre jämfört med tidigare år.

Information och kommunikation

Det viktigaste verktyget för att informera om myndighetens verksamhet är SFHM:s fyra webbplatser. Förutom den myndighetsgemensamma webbplatsen sfhm.se har respektive museum sin egen webbplats (armemuseum.se och flygvapenmuseum.se). SFHM ansvarar även för den gemensamma webbplatsen smha.se som används för att informera och marknadsföra varumärket Sveriges militärhistoriska arv – Upplevelsemuseer. Förutom att ansvara för den gemensamma SMHA-webbplatsen ansvarar SFHM även för övrig marknadsföring av varumärket SMHA. SMHA-museerna arbetar på egen hand med lokal och regional marknadsföring.

Flygvapenmuseums webbplats hade 103 544 besökare (121 844 år 2017) vilket är en minskning med 15 procent jämfört med föregående år. Armémuseums webbplats hade 105 492 besökare (116 515 år 2017) vilket är en minskning med 9,5 procent jämfört med föregående år. SMHA:s webbplats hade 54 920 besökare (25 221 under 2017) vilket är mer än en fördubbling jämfört med föregående år.

De digitala besökarna som når museernas verksamheter genom sociala medier är en allt viktigare målgrupp. SFHM arbetar mer och mer aktivt i flera sociala mediekkanaler, framför allt på Facebook och Youtube. Det handlar främst om att sprida kunskap inom myndighetens verksamhetsområden och svara på frågor men även om att informera om kommande aktiviteter på museerna. Antalet följare på myndighetens olika Facebook-sidor ökar stadigt och uppgick vid utgången av 2018 till 39 079 vilket är en ökning på 26 procent jämfört med föregående år.

TV-serien *Kalla krigets hemligheter* har under året publicerats på SMHA:s Youtube-kanal och haft nästan 280 000 visningar. Under året har Flygvapenmuseum lagt ut information om 243 flygplan på museets webbplats. För varje flygplan finns närmare beskrivning med bild och text.

Tillgänglighet i publik verksamhet

Under 2018 har SFHM påbörjat arbetet med att göra myndighetens webbplatser ännu mer tillgängliga genom att uppfylla kraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service som föreslagits träda ikraft den 1 januari 2019. Under året har SFHM prioriterat tekniska åtgärder för att utveckla innehållet utifrån ett användarperspektiv.

SFHM arbetar kontinuerligt med att förbättra verksamhetens tillgänglighet till de publika miljöerna men även utbudet av aktiviteter och information. Myndighetens lokaler, verksamhet och information ska så långt som möjligt göras tillgängliga för alla. Tillgänglighetsfrågorna ingår i såväl verksamhetsplanering som myndighetens systematiska arbetsmiljöarbete och är en stående punkt i de löpande kontakterna med hyresvärdarna. Tillgänglighetsförbättringar är även ett prioriterat område i prövningen av ansökningar om projektbidrag från SMHA-museerna.

I fråga om förbättringsåtgärder i de fysiska lokalerna är SFHM i stor utsträckning beroende av fastighetsägarnas prioriteringar. De brister och förbättringsbehov som har identifierats i museilokalerna och kontorslokalerna tas regelmässigt upp med Specialfastigheter AB (Linköping) och Statens fastighetsverk (Stockholm). Under 2018 har bl.a. Armémuseum gjort vägen till hiss och restaurang tydligare och Flygvapenmuseum har fortsatt med utvecklingen av information m.m. i foajé och reception så att besökare ska få en tydligare bild av vad museet är och erbjuder sina besökare.

4.2 Upplevelsebaserat lärande

Resultatbedömning

För verksamheten inom Upplevelsebaserat lärande har SFHM formulerat följande sammanfattande mål:

Armémuseum och Flygvapenmuseum har ett publikt utbud av hög kvalitet som väcker intresse och genererar besök av olika målgrupper där barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp. Den publika verksamheten är inkluderande och utformad så att ingen känner sig kränkt eller diskriminerad. Specialvisningar finns med i programutbudet för personer med särskilda behov och verksamheten kvalitetssäkras genom enkäter och analyser.

De prioriterade insatserna enligt verksamhetsplanen för 2018 har i allt väsentligt genomförts vad gäller utställningar, pedagogisk verksamhet och programverksamhet. De nya utställningarna och genomförande av magasinvisningar har resulterat i att ett större urval av samlingarna tillgängliggjorts för allmänheten. Genom utställningarna, det breda utbudet i programverksamheten och den pedagogiska verksamheten når SFHM nya grupper av besökare. De båda museerna har genomfört en rad aktiviteter riktade till den prioriterade målgruppen barn och unga inte bara på respektive museum utan även på andra platser utanför museerna.

Det minskade antalet visningar beror främst på att pedagogisk personal i hög grad medverkat i museernas utställningsprojekt under 2018. Även vakanser och nyrekrytering av pedagogisk personal har påverkat antalet.

SFHM bedömer att verksamheten har uppnått de övergripande målen under året. Vidare bedömer myndigheten att de båda museerna, mot bakgrund av resultaten av de brukarundersökningar som gjorts avseende skolprogram och programverksamheten, sammantaget uppnår god kvalitet i såväl den pedagogiska verksamheten riktad mot barn som i programverksamheten.

Volymuppgifter och kostnader avseende prestationen Upplevelsebaserat lärande

Upplevelsebaserat lärande	2018	2017	2016
Volymuppgifter			
Antal basutställningar	12	12	12
Antal tillfälliga utställningar	7	7	9
- varav öppnade under året	4	5	7
Visningar, antal	793	993*	1 106
Visningar, antal deltagare	17 580	18 200	20 005
Skolvisningar, antal	553	578	530
Skolvisningar, antal deltagare	15 628	15 742	16 278
Antal programaktiviteter	175	167	156
Kostnader (tkr)			
Kostnader för Upplevelsebaserat lärande	36 435	36 245	34 891

*I årsredovisningen för 2017 redovisades felaktigt antal visningar (1 386). Antalet visningar uppgick till 993 vilket redovisas i tabellen ovan.

Utställningar

SFHM har visat sammanlagt 7 tillfälliga utställningar under 2018 varav 4 öppnades under året. Under åren 2014 – 2018 har Armémuseum visat en serie utställningar om första världskriget där texter och bilder, framförallt från länder som deltog i kriget, med jämna mellanrum bytts ut. Utställningsserien avslutades under året i och med invigningen av utställningen *Alsacefronten och Vogeserna 1914 – 1918* med tyska fotografier från striderna på bergstoppar i Alsace-regionen. Totalt har 16 utställningar visats i serien vars syfte har varit att diskutera om perspektiven är olika, eller om historiker i olika länder för fram en liknande berättelse 100 år efter kriget. Under sommaren visades utställningen *Då och nu* i samarbete med Försvarsmakten med fokus på hbtq-frågor. Utställningen visades under Stockholm Pride.

I oktober invigdes även Armémuseums tillfälliga utställning *Segerns pris – Narva 1700*. Utställningen tar avstamp i slaget vid Narva precis i 1700-talets början. Efter slaget togs en stor mängd troféer och i utställningen visas ett urval av de 300 år gamla och helt unika fanorna upp för första gången. I

utställningen kan besökarna uppleva hur seger firades och i ett ljudlandskap höra hur Stockholm kan ha låtit den 21 augusti 1701. I utställningen skildras även krigets lidanden och ett Sverige som drabbades av svält och pest. Att erövra fiendens fanor och visa upp dem i en segerparad förekom i Europa så sent som vid andra världskrigets slut. Idag är fanor mer kända för gemene man i form av fanor för politiska partier, idrottsklubbar eller arbetarrörelsen. Fanors starka symbolik diskuteras i utställningen och anknyter till samtida exempel.

Flygvapenmuseum har under året fortsatt att visa de två tillfälliga utställningarna *Det stora kriget* om första världskrigets orsaker och följder och *Djur & krig* om hur djur har använts i krig. I biblioteket öppnade under sommaren en utställning om Sveriges första flygare, Carl Cederström, med anledning av att det var 100 år sedan han omkom i en flygolycka.

Förutom de tillfälliga utställningarna har Flygvapenmuseum kompletterat basutställningen *Om kriget kommer – Sverige under kalla kriget* med en ny del, kallad *Kalla kriget – Epilog* som behandlar perioden 1990–2010. I fokus för den nya delen av utställningen står flygplanet JAS 39 Gripen som tidigare inte visats på museet. Utställningen invigdes den 9 december, dvs. på 30-årsdagen för den första provflygningen av JAS 39 Gripen.

SFHM ger även kunskapsstöd till SMHA-museerna avseende utställningsverksamhet. Kunskapsstödet inom utställningar utgår från perspektiv som tillgänglighet, möjligheten att nå fler och nya grupper av besökare samt barn och unga. Under 2018 utfördes stödinsatser på bl.a. på Brigadmuseum (Karlstad) i museets omdaning av basutställningen om kalla kriget och på Garnisons- och Luftvärnmuseet (Halmstad) i arbetet med att ta fram mer tillgängliga texter till museets nya utställning om luftvärnets historia. Vidare har SFHM anlitats av Försvarshögskolan för rådgivning i samband med deras 100-årsjubileumsutställning.

Visningar

Visningar för både barn och vuxna ingår i det ordinarie utbudet på Armémuseum och Flygvapenmuseum. Museerna har genomfört barnvisningar och dramatiserade familjevisningar. Syftet med att använda dramatiserade inslag i visningar är att levandegöra och tillgängliggöra historien för unga.

Vid museerna har utvecklingsarbete bedrivits för att bättre kunna möta olika besökares behov. Myndighetens pedagoger och museivårdar har stor erfarenhet av bemötande av och lärande för grupper med behov av särskilt stöd. Armémuseum och Flygvapenmuseum har under året fortsatt att erbjuda visningar på teckenspråk och för synsvaga. Flygvapenmuseum har genomfört visningar för SFI-grupper och nyanlända barn och ungdomar. Särskilt populärt är besök i folkhemsmiljöerna i utställningen *Om kriget kommer – Sverige under kalla kriget*.

Förutom visningar i museernas utställningar har även Flygvapenmuseum genomfört 16 visningar i det nya visningsbara magasinet Magasinshangaren. Sammanlagt har de båda museerna genomfört 793 visningar (993 år 2017) vilket är en minskning med 20 procent jämfört med föregående år. Anledningen till det minskade antalet är främst att museernas pedagoger i stor utsträckning har deltagit i respektive museums utställningsprojekt under året men även vakanser och nyrekryteringar har påverkat antalet. En ytterligare anledning är att Armémuseum provade ett nytt koncept under sommarmånaderna, där de ordinarie visningarna ersattes av ett mer levande rollspel där en pedagog iklädd tidstypiska kläder interagerade med besökarna under längre sammanhållna perioder.

Båda museerna har under året utvecklat sina audioguider. Armémuseum introducerade en helt ny audioguide baserad på en app som delas med åtta andra museer i Stockholm. Appen finns i nuläget på svenska och engelska. Flygvapenmuseum reviderade audioguiden för barn och gjorde anpassningar efter de förändringar som under året gjordes i utställningarna.

Program

SFHM har en aktiv programverksamhet som prioriterar samarrangemang med externa aktörer, främst i syfte att öka kännedomen om Armémuseums och Flygvapenmuseums kunskaps- och verksamhetsområden och därigenom nå nya grupper av besökare.

I programverksamheten erbjuds föredrag, seminarier, debatter, konserter och familjeaktiviteter. Båda museerna arbetar med tematiska programserier med utgångspunkt i respektive museums verksamhet. Under året har särskilda teman för programverksamheten bl.a. varit spioneri och krigiska uppfinningar samt propaganda och fredsbegreppet. På Flygvapenmuseum uppmärksammades bl.a.

flera jubileer och minnesdagar såsom Helikopterflottiljen 20 år, 30 år sedan den första provflygningen av 39 Gripen, J 29 Tunnan 70 år och att det i juni var 100 år sedan Sveriges första aviatör, Carl Cederström, omkom. Med anledning av valåret arrangerades tillsammans med Allmänna Försvarsföreningen en försvarspolitisk debatt. En temadag om ljud genomfördes inom ramen för det EU-stödda projektet *Sounds of Changes*.

Armémuseum har under 2018 genomfört tematiska programaktiviteter på tisdagskvällar och filmvisningar på söndagar. Under årets Stockholm Pride stod Armémuseum värd för Försvarsmaktens fotoutställning *Vad tycker du?*. På utställningen kunde besökarna reflektera kring de normer, värderingar, vanor och attityder som i stor utsträckning återspeglas i bilder.

Barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp i Armémuseums och Flygvapenmuseums programverksamhet. Förutom den pedagogiska verksamheten som riktar sig till skolor har Armémuseum och Flygvapenmuseum under året anordnat en rad olika aktiviteter för skolediga barn och ungdomar under sportlov, påsklov och höstlov. Målet är att under de tre loven erbjuda verksamhet som passar olika åldrar och intressen varför aktiviteterna under de olika loven har olika teman eller inriktningar. Under 2018 ordnades aktiviteter på bl.a. temana *Teknik*, *Överlevnad* och *Djur*. Ett populärt inslag är Flygvapenmuseums science center Flyglabbet som innehåller flygsimulatorer och experimentstationer på temat luft och flyg och där museivärdarna som förutom att entusiasmera och vägleda besökarna även genomför experimentshower.

Flygvapenmuseum har under året arbetat med konceptet Familjedag vilket har lockat många barnfamiljer till museet. Flygvapenmuseums pedagoger medverkade även med aktiviteter för barn på Agoradagen i stadsdelen Skäggetorp i Linköping. För de yngre barnen erbjuder Armémuseum en lärarrik tipspromenad och på Flygvapenmuseum används museets maskotar Drakel och Viggo för att vägleda barn på olika sätt, bland annat genom skolprogrammet *Upptäcktsfärd i Drakel och Viggos fotspår*. Under året har Flygvapenmuseum även publicerat boken *Ibland blir man osams*. Boken riktar sig till barn och handlar om att lösa konflikter och museets maskotar Drakel och Viggo är huvudpersoner. I Flygvapenmuseums barnklubb Flygspanarna drivs en verksamhet för barn mellan fem och tolv år och där barnen erbjuds många olika aktiviteter, bl.a. visningar, experiment och pyssel. Sammanlagt har sex flygspanarträffar genomförts under 2018. Under året har Flygvapenmuseum även fortsatt att utveckla innehåll och nya teman för genomförande av barnkalas på museet för att nå en bredare målgrupp. I museets bibliotek har sagostunder för barn arrangerats regelbundet.

Resultatet av den enkät rörande programaktiviteter som genomförts på Armémuseum under året visar att 95 procent av besökarna var nöjda eller mycket nöjda.

Skolprogram

Armémuseum och Flygvapenmuseum besöks av skolans samtliga årskurser. Samtliga skolprogram bygger på skolans kurs- och läroplaner och är ämnesövergripande. Särskilda teman där ämnesövergripande skolprogram erbjuds är historiebruk och teknikutveckling. De skolämnen som berörs är främst historia, samhällskunskap, svenska, bild, teknik, fysik och matematik.

Under året har arbete med att revidera eller anpassa befintliga skolprogram till de reviderade kurs- och läroplanerna genomförts. Även nya skolprogram har utvecklats, exempelvis *Hur styr du egentligen?* där eleverna får lära sig grundläggande programmering med hjälp av robotarna Blue-bots. Totalt utvecklades fyra nya skolprogram; två teknikbaserade, ett som utgår från den nya barnboken *Ibland blir man osams* och ett som utgår från utställningstemat *Segerns pris*.

Museerna har under året fortsatt arbeta med samtal som metod i alla skolprogram, fördjupat diskussionerna kring konfliktfrågor och historiebruk liksom belyst drivkrafterna bakom teknikutveckling. Skolprogrammen bokas även av ett antal sarskolegrupper och då är möjligheten att skraddarsy upplägg särskilt relevant. Resultatet av den enkät rörande skolprogram som genomförts på Flygvapenmuseum under året visar att lärarna varit mycket nöjda med besöket som sådant (8,95 av 10) såväl som med skolprogrammets innehåll, elevernas respons och pedagogernas professionalitet (5,35 av 6). Det skolprogram som lockade flest skolklasser var det om kalla kriget och den nedskjutna DC-3:an.

SFHM ger även kunskapsstöd till SMHA-museerna avseende pedagogisk verksamhet. Under 2018 utfördes stödsatser på Museum för rörligt kustartilleri (Karlskrona) där man arbetar med att få militärhistoria angelägen för skolklasser genom en lättillgänglig berättelse med koppling till läroplanen.

4.3 Kunskapsservice och FoU

Resultatbedömning

För verksamheten inom Kunskapsservice och FoU har SFHM formulerat följande sammanfattande mål:

SFHM främjar relevant forskning och kunskapsuppbyggnad av hög kvalitet som är väl förankrad i myndighetens verksamhet som helhet. Bibliotek och arkiv erbjuder en god forskningsmiljö och fungerar som en serviceinrättning för allmänhet och forskare som kommer med frågor inom myndighetens ansvarsområde. Egenproducerade artiklar kvalitetssäkras genom textseminarier.

Samtliga prioriterade insatser enligt verksamhetsplanen för 2018 – Fortsatt genomförande av pågående satsningar – har genomförts under året även om ambitionsnivån har påverkats med anledning av projektet *Farliga föremål*. Detta gäller framför allt de egna kunskapsutvecklande projekten där slutförande av pågående projekt har prioriterats. Antalet besvarade frågor från forskare och allmänhet och av myndigheten arrangerade konferenser och seminarier har ökat jämfört 2017. Försvarets traditionsnämnd har i samma utsträckning som föregående år behandlat förfrågningar som rör militära traditioner.

SFHM bedömer därför sammantaget att myndigheten förmedlat kunskap inom sitt ämnesområde i ungefär samma utsträckning som föregående år och att SFHM:s FoU-samarbeten i övrigt uppfyllt de mer övergripande målen för 2018 vad gäller att främja forskning och kunskapsuppbyggnad, bl.a. i samverkan med universitet och högskolor.

På grund av att det under året saknats erforderlig personal med forskarutbildning har dock inte några regelrätta textseminarier för säkra kvaliteten i egenproducerade artiklar genomförts under 2018. Däremot har SFHM under året fastställt mål och mått för kvalitet och myndigheten kommer därför att fr.o.m. 2019 bättre att kunna bedöma såväl måluppfyllelse som kvaliteten av verksamhetens resultat.

Volymuppgifter och kostnader avseende prestationen Kunskapsservice och FoU

Kunskapsservice och FoU	2018	2017	2016
Volymuppgifter			
Antal besökare till bibliotek	3 695	4 130	4 129
Antal katalogiserade böcker i bibliotek	49 180*	59 706	57 206
Antal förfrågningar	1 141	906	937
Antal föredrag	26	28	29
Antal konferenser och seminarier	4	3	2
Antal egna publikationer	2	3	4
Antal publicerade artiklar författade av egen personal	12	16	6
Antal ärenden i Försvarets traditionsnämnd	80	88	98
Kostnader (tkr)			
Kostnader för Kunskapsservice och FoU	12 871	13 601	13 412

*Minskningen av antalet katalogiserade böcker beror på att SFHM från och med 2018 redovisar antalet titlar och inte antalet enskilda exemplar.

Kunskapsservice

Arkiv- och biblioteksverksamheten erbjuder alla intresserade möjlighet att studera arkivmaterial, läsa tidskrifter och litteratur. Armémuseums arkivsamling innehåller såväl ritningar av 1600-talskanoner som 1900-talets lumparbilder och Flygvapenmuseums arkivsamling erbjuder tusentals dokument från hela 1900-talet, bl.a. flygdagböcker och haveriutredningar men även privata arkiv från till exempel flygpionjärer, flygplanskonstruktörer och flygmotoringenjörer.

Arkiv- och biblioteksverksamheten ger även stöd till andra museer genom dels depositioner av böcker, dels utlån av teknisk flygplansdokumentation för både skötsel av och kunskap om flygplan och historien kring flygplansobjekten och deras utveckling.

En viktig del i SFHM:s kunskapsservice är att svara på förfrågningar som inkommer till myndigheten från forskare och intresserad allmänhet. Under året svarade SFHM:s intendent, konservatorer, arkivarier, bibliotekarier m.fl. på sammanlagt 1 141 förfrågningar (906 år 2017). Många av frågorna inkommer via e-post och telefon men även webbplatsen Digitalt museum är en viktig kanal för spridande av kunskap till användare över hela Sverige eftersom alltför många kontakter mellan museerna och användare sker via den webbplatsen.

Arbetet med registrering och vård av bibliotekens bestånd genomförs fortlöpande och vid årets slut fanns sammanlagt 49 180 (59 706 år 2017) böcker, tidskrifter och artiklar katalogiserade i myndighetens två bibliotek. Minskningen av antalet katalogiserade objekt beror på att SFHM fr.o.m. 2018 redovisar antalet registrerade titlar och inte som tidigare antalet registrerade exemplar. SFHM:s båda samlingsarkiv bedriver en omfattande digitaliseringsverksamhet och samlingsarkivens resultat presenteras i avsnittet 3.1 Bevara och tillgängliggöra.

SFHM:s arkiv och bibliotek deltog i Arkivens dag som hade temat *Fest och glädje*. I Flygvapenmuseums bibliotek visades äldre fotografier och sånghäften från fester på flottor och i Armémuseums arkiv visades fotografier från årets digitaliseringsprojekt.

Expertisen inom myndighetens verksamhetsområden har under 2018 varit fortsatt mycket efterfrågad. SFHM:s personal har hållit 26 föredrag (28 år 2017) på olika platser inom och utom landet, bl.a. i Lund, Trollhättan, Boden och i Tucson, USA. SFHM:s personal har även medverkat i flera radio- och tv-program, bland annat i Sveriges Radio P4 inför öppnandet av *Epilog*, en komplettering av kalla kriget-utställningen på Flygvapenmuseum. Det är i huvudsak militärhistorisk expertis som efterfrågas men även kunskap om bevarande, förvaring och insamling, som är typiska frågor om museimetoder.

Kunskapsproduktion och FoU-samarbeten

SFHM har i samarbete med externa aktörer fortsatt bedriva följande FoU-samarbeten under 2018:

- In hoc – ett internationellt vexillologiskt nätverk i samarbete med länder vars fanor finns i Armémuseums trofénsamling.
- *Norge 1718 – Kriget, människorna, skottet* i samarbete med Östfold-museene, Fredrikstens fästning, Bohusläns museum och Jamtli i Östersund.
- *Sounds of Changes* är ett delvis EU-finansierat projekt som genomförs under 2017-2019 i samarbete med fem museer i bl.a. Tyskland, Finland, Polen och Slovenien.
- Forskningsprojekt med syfte att studera ljusåldring av äldre flygplansduk i samarbete med Riksantikvarieämbetet.
- Forskningsprojekt i syfte att utveckla en metod för konservering av bemålade fanor i samarbete med Riksantikvarieämbetet.
- Forskningsprojekt om subjektiva bedömningar av konserveringsåtgärder i samarbete med Stockholms universitet.
- Forskningsprojektet *Att föra en seger* om materialitet, historiebruk, propaganda och historiska ljudlandskap, delvis finansierat av Kulturrådet.
- Kinesisk sidendamast från tidigt 1700-tal som finns i Armémuseums samling av fanor i samarbete med China National Silk Museum.

FoU-samarbetena har under året bl.a. resulterat i ett antal föredrag och artiklar författade av SFHM:s personal samt deltagande i symposium. Forskningsprojektet *Att föra en seger* avslutades under året och har bl.a. resulterat i två publikationer och en utställning. En del i forskningsprojektet har varit att ta fram ett ljudlandskap till utställningen samt i samverkan med bl.a. Drottningholms barockensemble och musikvetaren Maria Schildt från Uppsala universitet spela in en musikrepertoar som kan ha använts vid troféparaden 1701. EU-projektet *Sounds of Changes* har genomförts enligt plan, bl.a. genom utveckling av projektets ljuddatabas.

SFHM har under året även bedrivit ett antal kunskapsutvecklande projekt i egen regi:

- Svenska militära uniformer under Gustaf III:s tid
- Helge Palmcrantz och den svenska kulsprutan
- *Vapenlexikon Artilleri 1350–1880*

Under året har projektet *Vapenlexikon Artilleri 1350–1880* avslutats. Totalt har SFHM publicerat 2 böcker, utställningskatalogen *Segerns pris* och Armémuseums årsbok *Minnet av Narva*, under 2018

(3 år 2017). SFHM:s personal har även publicerat 12 artiklar och kortare texter (16 år 2017) i olika tidskrifter och böcker.

SFHM arrangerade i egen regi och i samarbete med andra sammanlagt fyra seminarier och konferenser under 2018. I april anordnade Flygvapenmuseum i samarbete med F11 Museum i Nyköping en flygmuseikonferens som vänder sig till samtliga flygmuseer runt om i landet. På konferensen deltog ett femtiotal deltagare från de flesta flygmuseerna i Sverige. Frågor som diskuterades under konferensen var bl.a. värdskap och bemötande, hur man kan hitta externa finansörer och hur man jobbar med museibutiker.

Den internationella konferensen *Outdoor Storage of Aviation Heritage Objects* arrangerades av Flygvapenmuseum i september. På konferensen deltog en 60-tal deltagare och föredragshållare från bl.a. USA, Italien, Polen, Storbritannien, Finland och Sverige. Under konferensen diskuterades utmaningarna med och erfarenheter av att förvara museiföremål, flygplan, utomhus.

Årets SMHA-konferens gick av stapeln i Boden i oktober. Temat för konferensen var *Samlingar – möjligheter och utmaningar* och under konferensen diskuterades bl.a. frågor om inriktning för samlingar, erfarenheter från projektet *Farliga föremål* samt hur det militärhistoriska arvet kan tillgängliggöras för fler och trender inom samlingsförvaltning. Konferensen genomfördes i samarbete med Försvarsmuseum Boden och Rödabergsfortet.

Traditioner och traditionsvård

Under året har Försvarets traditionsnämnd fortsatt att såväl löpande som under sittande nämnd ge råd och stöd bl.a. vad gäller framtagning av fälttecken och militära traditioner. Traditionsnämnden har under 2018 haft 8 protokollförda sammanträden (9 år 2017). Samlad nämnd har under året behandlat eller diskuterat totalt 80 protokollförda ärenden (88 år 2017). Många av dem har kunnat avhandlas under sammanträdena eller efter underhandskontakter med Traditionsnämndens medlemmar. Därutöver har sekreteraren haft ett antal löpande ärenden i traditionsfrågor. Av principiella och mera intressanta frågor som har beretts och förts upp till nämnden under året kan särskilt nämnas:

- Ett nytt fälttecken för Försvarsmaktens telekommunikations- och informationssystemförband (FMTIS) färdigställdes. Tillsammans med de två tidigare färdiga (FMTS och P 4) resulterade detta i tre fanspikningsceremonier på Armémuseum under 2018.
- Tillverkning av Norrbottens regementes (I 19) nya fana påbörjades. Anskaffning påbörjades även av ny fana för Militärhögskolan Karlberg (MHS K).
- Fortsatt digitalisering av ett antal böcker i SFHM:s skriftserie (nr 9 *Heraldiska vapen inom svenska försvaret* och nr 18 a-c *Svenska arméns uniformer* i tre delar) samt en utökning av skriften *Försvarets traditioner med översiktlig historik från 1500-talet* med bilagor.
- Fortsatt utveckling av informationen om Försvarets traditionsnämnd på SFHM:s webbplats.

Nämndens sammansättning med de under året ständigt adjungerade täcker aktuella traditionsområden på ett kunskapsmässigt bra sätt. Därigenom erhålls ett utmärkt kontaktnät och samlad erfarenhet på traditionsområdet i vid bemärkelse, vilket också bidrar till att en hög kvalitet på nämndens rekommendationer och svar kan ges. Underhandskontakter och frågor från myndigheter och enskilda behandlas snabbt, oftast inom en vecka där så varit möjligt. Även det löpande samarbetet med främst produktionsledningen inom Försvarsmaktens högkvarter har fungerat mycket väl.

5 Statsbidrag SMHA

Resultatbedömning

För prestationen Statsbidrag SMHA har SFHM formulerat följande sammanfattande mål:

SFHM främjar genom statsbidrag och stöd ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas inom det försvarshistoriska området.

De utbetalade bidragsmedlen har uppgått till i genomsnitt 19 miljoner kronor per år under perioden 2016 – 2018. Museerna som erhållit statsbidrag tidigare år har under 2018 lämnat återredovisningar av tillfredsställande kvalitet.

En översyn av riktlinjer och rutiner har genomförts i syfte att säkerställa rättssäker och effektiv handläggning. Ändringarna som kommer att tillämpas i prövningen av statsbidragen för 2019 bedöms stärka förutsättningar för kvalitet i SFHM:s fortsatta arbete med beredning och uppföljning av statsbidragen. Översynen har även lett till större krav på tydlighet och transparens i ansökningar från de sökande museiverksamheterna, vilket i sig förväntas bidra till god kvalitet i den slutliga användningen av statsbidraget. Sammanfattningsvis bedömer SFHM såväl måluppfyllelse som kvaliteten i statsbidragshanteringen är god.

Volymuppgifter och kostnader avseende prestationen Statsbidrag SMHA

Statsbidrag SMHA	2018	2017	2016
Volymuppgifter			
Antal ärenden	93	101	95
Bidragsutbetalningar brutto (tkr)	19 014	19 248	18 806
Kostnader			
Kostnader för Statsbidrag SMHA	1 509	1 538	1 484
Kostnader/utbetalda statsbidrag	8 %	8 %	8 %

Bidragshandläggning och lämnade bidrag

Enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museer får bidrag lämnas i form av verksamhetsbidrag och projektbidrag. Verksamhetsbidragen används för att stödja museernas ordinarie och löpande verksamhet, med exempelvis lokalhyra, personalkostnader och andra typer av driftkostnader. Projektbidrag kan vara riktat till en i tid avgränsad verksamhet, och ger organisationen möjlighet att arbeta med utveckling eller förnyelse av verksamheter eller aktiviteter. I bilaga till förordningen framgår till vilka verksamheter eller ändamål som SFHM får pröva ansökningar om statsbidrag.

Under 2018 behandlades totalt 99 inkomna bidragsansökningar, varav 18 ansökningar om verksamhetsbidrag och 81 ansökningar om projektbidrag, vilka fördelades på 93 ärenden. 82 av ansökningarna beviljades och resterande 17 avslogs eller återtogs av sökanden. Utbetalda bidragsmedel har de senaste tre åren uppgått till i genomsnitt 19 miljoner kronor per år. Återbetalda medel under 2018 uppgick till 0,24 miljoner kronor (0,15 mkr under 2017 och 0,03 mkr under 2016). I den mån det finns relevanta ansökningar och tillräcklig tid för att använda medlen under innevarande år, används de återbetalda medlen för ytterligare beslut om statsbidrag. Därav finns en skillnad mellan bruttoutbetalningar och årets nettoförbrukning av anslagsmedel för transfereringar. I avsnitt 2.2 Transfereringar redovisas SFHM:s totala användning av anslagsmedel för statsbidrag och kostnader förknippade med upprätthållande av dessa verksamheter.

SFHM har under året gjort en översyn av riktlinjer och rutiner för bidragshanteringen. Blanketter, beslutsmallar och anvisningar har reviderats i syfte att både förenkla och effektivisera hanteringen för såväl de sökande som SFHM. Förändringarna har skett i samråd med Statens maritima museer som ansvarar för beslut om statsbidrag för de marina ändamålen i förordningen. Eftersom målgruppen är densamma är det viktigt att skillnaderna mellan de båda myndigheternas bidragshantering är så små som möjligt. Sista ansökningsdag för både verksamhetsbidrag och projektbidrag har tidigare lagts inför

2019. Beredningen av ansökningarna kommer dessutom förankras ytterligare vid myndigheten som helhet, där museiavdelningarna Armémuseum och Flygvapenmuseum involveras i högre utsträckning.

Fördelning av statsbidrag i kronor på olika verksamheter och ändamål för vilka SFHM prövar bidragsansökningar (exklusive marina ändamål som prövas av Statens maritima museer).

Verksamhet eller ändamål	Verksamhetsbidrag	Projektbidrag	Summa
Abisko gränsförsvarsmuseum	47 000	-	47 000
Aeroseum	2 000 000	310 000	2 310 000
Arsenalen	2 900 000	315 000	3 215 000
Artillerimuseet	1 105 000	180 000	1 285 000
Brigadmuseum	1 300 000	265 000	1 565 000
Flygmuseet F21	-	-	-
Försvarsmuseum Boden	2 000 000	250 000	2 250 000
Garnisonsmuseum Skaraborg	250 000	130 000	380 000
Garnisons- och Luftvärnsmuseet	945 000	245 000	1 190 000
Gotlands Försvarsmuseum	925 000	310 000	1 235 000
Hemvärnsmuseet	100 000	-	100 000
Kalixlinjens museum/Siknäsfortet	200 000	110 000	310 000
Karlsborgs fästningsmuseum	1 425 000	100 000	1 525 000
Krigsflygfält 16	300 000	220 000	520 000
Miliseum	850 000	425 000	1 275 000
Rödbergsfortet	-	-	-
Skansen Klintaberg	100 000	52 000	152 000
Teknikland	1 300 000	195 000	1 495 000
Teleseum	-	180 000	180 000
Victoriafortet i Vuollerim	-	-	-
Summa bidrag	15 747 000	3 287 000	19 034 000

I sammanställningen ovan redovisas alla ändamål eller verksamheter som enligt bilagan till förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter hade rätt att söka bidrag under 2018. Victoriafortets verksamhet upphörde i och med utgången av 2017 och tidigare års bidrag slutredovisades till SFHM 2018. För Flygmuseet F 21 (Luleå) återtog 2018 års ansökan och Rödbergsfortet (Boden) ansökte inte om statsbidrag 2018.

Under de cirka tio år som gått sedan statsbidraget infördes har aktörerna som bedriver verksamheterna varit förhållandevis oförändrade. Sett över hela perioden har även bidragsnivåerna för de olika ändamålen förändrats relativt lite. Förutsättningarna för att bedriva verksamheter vid förordningens utpekade ändamål varierar i fråga om ekonomi, återväxt osv. Verksamheten vid ett av besöksmålen har avvecklats, Victoriafortet. Det har också tillkommit nya verksamhetsansvariga aktörer. Mot denna bakgrund lämnade SFHM våren 2018 en hemställan om ändringar i bilagan till ovan nämnda förordning. Regeringen beslutade i december enligt SFHM:s förslag vilket innebär att *Robotförsvaret* har tillkommit som ett nytt ändamål från och med 2019 och att *Kalixlinjens museum med Victoriafortet i Vuollerim* har ändrats till *Kalixlinjen*. Med hänvisning till att ändamålet flyg redan finns väl representerat i förordningens bilaga har myndigheten under 2018 meddelat två flyghistoriska museer att SFHM inte avser att hemställa till regeringen om att tillföra ytterligare flygmuseiverksamheter.

SMHA-museernas besöksutveckling

Ett sätt att visa effekterna av statsbidragens användning över tid är besöksutvecklingen för de olika besöksmålen och museerna. De senaste fem årens besökssiffror framgår av tabellen nedan. I avsnitt 3.1 Bevara och tillgängliggöra redovisas uppgifter om SMHA-museernas publicering på Digitalt

museum, vilket ger en indikation på hur arbetet med digitalisering och tillgängliggörande utvecklas. Under rubriken Information och kommunikation i avsnitt 4.1 Värdskap och besöksservice redovisas besökare på sociala medier kopplat till varumärket SMHA. I följande sammanställning redovisas besöksutvecklingen för de ändamål som sökt och erhållit statsbidrag de senaste fem åren. Uppgifterna bygger på inrapportering från respektive museiverksamhet som ingår i SMHA, varför SFHM inte kan säkerställa uppgifternas kvalitet och jämförbarhet.

På motsvarande sätt som för SFHM och museisektorn generellt kan en viss nedgång i antalet besökare konstateras för 2018 även för flera av SMHA-museerna. Fem av dem visar dock en ökning jämfört med föregående år och för två av dem uppnåddes den högsta besökssiffran någonsin, Teknikland utanför Östersund och Garnisonsmuseet i Skaraborg.

Totalt antal besökare per museum och besöksmål inom Sveriges militärhistoriska arv inklusive marina ändamål inom Statens maritima museers ansvarsområde.

Museiverksamheter och besöksmål	2018	2017	2016	2015	2014
Aeroseum	54 747	54 690	59 226	54 112	47 655
Arsenalen	25 057	27 259	25 672	25 703	22 500
Artillerimuseet	4 000	3 800	3 550	4 338	4 450
Brigadmuseum	15 726	16 343	14 319	13 141	12 860
Flygmuseet F21	1 260	5 700	2 298	2 318	1 658
Försvarsmuseum Boden	22 084	23 815	13 203	11 486	14 151
Rödbergsfortet	5 889	6 279	6 040	6 144	5 050
Abisko Gränsförsvarsmuseum**	205	241	600	i.u.	1 646
Garnisonsmuseet Skaraborg	2 465	1 341	1 861	1 500	864
Garnisons- och Luftvärnsmuseet	2 219	3 095	3 553	1 694	1 715
Gotlands Försvarsmuseum	10 461	13 160	14 483	7 657	5 797
Hemsö fästning*	21 900	21 300	24 700	18 000	9 656
Hemvärnsmuseet	1 562	1 781	1 680	1 898	1582
Kalixlinjens museum/del i Kalixlinjen	i.u.	4 940	5 100	4300	4 500
Karlsborgs fästningsmuseum	33 410	34 444	33 992	33 785	33 683
Krigsflygfält 16	3 500	3 500	4 000	5 100	4 700
Maritiman*	34 313	55 202	57 835	52 506	60 182
Miliseum	6 310	10 585	8 906	5 768	4 900
Museet för rörligt kustartilleri*	5 578	6 078	5 593	4 157	4 500
Teknikland	16 158	14 242	12 413	12 907	15 064
Siknäsfortet/del i Kalixlinjen	1 535	1 564	1 560	-	-
Skansen Klintaberg	2 241	2 000	2 800	2 800	1 750
Skånelinjen*, **	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.
Teleseum	2 248	1 400	3 120	1 716	2 108
Vaxholms fästningsmuseum*	15 835	16 642	15 875	14 122	13 114
Victoriafortet i Voullerim	upphört	223	224	327	316
Totalt antal besökare SMHA	288 703	329 624	322 603	285 479	274 401

* Försvarshistoriska museiverksamheter för vilka Statens maritima museer beslutar om statsbidrag.

** Besöksmålen utgörs till stor del vandringsleder varför antalet besökare inte kan följas upp på ett fullständigt vis.

6 Finansiell redovisning

6.1 Resultaträkning

(tkr)	Not	2018	2017
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	102 718	101 791
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	13 400	15 623
Intäkter av bidrag	3	2 811	2 417
Finansiella intäkter	4	61	95
Summa		118 990	119 927
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-45 269	-45 151
Kostnader för lokaler		-42 504	-41 601
Övriga driftkostnader		-26 103	-26 428
Finansiella kostnader	6	-64	-85
Avskrivningar och nedskrivningar		-5 495	-5 440
Summa		-119 434	-118 704
Verksamhetsutfall		-445	1 222
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		18 778	19 098
Lämnade bidrag	7	18 778	19 098
Saldo		0	0
Årets kapitalförändring	8	-445	1 222

6.2 Balansräkning

(tkr)	Not	2018-12-31	2017-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	9	464	494
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	10	23	46
Summa		487	540
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	11	3 197	1 783
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	12	9 685	12 822
Pågående nyanläggningar	13	471	1 459
Summa		13 353	16 064
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	14	1 079	1 008
Summa		1 079	1 008
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		450	612
Fordringar hos andra myndigheter	15	2 597	3 243
Övriga kortfristiga fordringar	16	14	49
Summa		3 061	3 903
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	17	10 157	10 792
Övriga upplupna intäkter	18	378	1 095
Summa		10 535	11 887
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	19	779	-133
Summa		779	-133
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		0	1 463
Kassa och bank	20	14	775
Summa		14	2 237
SUMMA TILLGÅNGAR		29 308	35 507

(tkr)	Not	2018-12-31	2017-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	21		
Donationskapital		100	100
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	-445	1 222
Balanserad kapitalförändring		3 493	2 271
Summa		3 148	3 593
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	22	112	159
Övriga avsättningar	23	158	204
Summa		270	363
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	24	9 759	13 094
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	25	3 863	
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	26	1 639	1 708
Leverantörsskulder		2 710	7 069
Övriga kortfristiga skulder	27	688	1 045
Summa		18 659	22 916
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	28	3 392	3 301
Oförbrukade bidrag	29	3 717	5 212
Övriga förutbetalda intäkter	30	122	122
Summa		7 231	8 634
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		29 308	35 507

6.3 Anslagsredovisning

Anslag (tkr)	Not	Ingående över- förings- belopp	Årets till- delning enl. regl. brev	Totalt disponi- belt belopp	Utgifter	Utgående över- förings- belopp
Uo 17 8:1 Ramanslag Centrala museer: Myndigheter ap.9 Statens försvarshistoriska museer	31	361	120 584	120 945	121 516	-571
Summa		361	120 584	120 945	121 516	-571

6.4 Tilläggsupplysningar och noter

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper

Statens försvarshistoriska museers bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring (FBF) samt Ekonomistyrningsverket (ESV):s föreskrifter och allmänna råd till denna. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna.

I enlighet med ESV:s föreskrifter till 10 § FBF tillämpar myndigheten brytdagen den 4 januari. Efter brytdagen har fakturor överstigande 50 tkr bokförts som periodavgränsningsposter. Motsvarande beloppsgräns föregående år var 50 tkr.

Kostnadsmässig anslagsavräkning

Semesterdagar som intjänats före år 2009 avräknas fr.o.m. år 2009 anslaget först vid uttaget enligt undantagsbestämmelsen. Utgående balans år 2017, 228 tkr, har år 2018 minskat med 21 tkr.

Upplysningar av väsentlig betydelse

SFHM ska enligt regleringsbrevet särredovisa eventuella sponsringsintäkter i not till resultaträkningen. Redovisningen görs i not 2 till resultaträkningen.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas licenser och rättigheter samt maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd som uppgår till lägst tre år.

Beloppsgränsen för anskaffningar av likartade tillgångar uppgår från augusti 2017 till 50 tkr. Konst som tidigare har skänkts till myndigheten och upptagits i balansräkningen som donationskapital till ett värde om 100 tkr. Eftersom den skänkta konsten bedöms ha en obegränsad nyttjandeperiod skrivs den ej av.

Avskrivning sker enligt linjär avskrivningsmetod. Avskrivning under anskaffningsåret sker från den månad tillgången tas i bruk. I vissa fall kan det förekomma avsteg från grundregeln då en individuell bedömning ger annan avskrivningstid.

Tillämpade avskrivningstider

Licenser och rättigheter	3-5 år
Datorer och kringutrustning	3 år
Övriga kontorsmaskiner	5 år
AV-utrustning	5 år
Bilar	5 år
Verkstadsutrustning och laboratorieutrustning	10 år
Inredningsinventarier	10 år
Basutställning	3-10 år
Förbättringsutgift på annans fastighet, dock längst till den återstående giltighetstiden på hyreskontraktet	5-10 år

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till det belopp varmed de beräknas inflyta. Butikernas lager är värderade enligt lägsta värdets princip till anskaffningsvärde efter avdrag för inkurans.

Övriga omsättningstillgångar har tagits upp till anskaffningsvärdet enligt lägsta värdets princip. Fordringar i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Skulder

Skulderna har tagits upp till nominellt belopp. Skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Ersättningar och andra förmåner**Ledande befattningshavare/styrelseuppdrag**

	Ersättning i tkr
Överintendenten Magnus Hagberg	1 116
Bilförmån ingår i tjänsten	
Övriga uppdrag	
- Ledamot i Grönsöo kulturhistorisk Stiftelse	
- Ordförande i Stiftelsen Dansmuseifonden	
- Ordförande i Stiftelsen Rolf De Marés minnesfond	
- Ordförande i Medlemsföreningen Svenskt Kulturarv	
- Ledamot i Humanistiska fakultetsnämnden Stockholms Universitet	

**Noter
(tkr)**

Resultaträkning

		2018	2017
Not	1 Intäkter av anslag		
	Intäkter av anslag	102 718	101 791
	Summa	102 718	101 791
	Summa "Intäkter av anslag" (102 718 tkr) och "Anslagsmedel till bidrag" (18 778 tkr) skiljer sig från summan "Utgifter" (121 516 tkr) på anslaget Uo 17 8.1 ap.9. Skillnaden på 21 tkr beror på minskning av semesterlöneskuld som intjänats före år 2009.		
Not	2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar		
	Avgiftsverksamhet med full kostnadstäckning		
	Butiksverksamhet	2 930	3 292
	Uppdragsverksamhet	1 700	2 507
		4 630	5 799
	Avgiftsverksamhet i enlighet med regleringsbrevet		
	Visningar	1 252	1 367
	Simulator Flyglabbet	400	475
	Programverksamhet*	147	273
	Uthyrning av lokaler	3 480	3 448
	Konferensverksamhet exkl lokaler	474	590
	Samarbeten med andra myndigheter**	600	1 495
	Utlån & depositioner	33	201
		6 386	7 849
	Andra ersättningar		
	Sponsring***	1 589	1 758
	Övriga ersättningar	442	1
		2 031	1 759
	Avgiftsintäkter enligt §4		
	Övriga intäkter	353	216
		353	216
	Totalsumma	13 400	15 623

* Minskning pga färre antal besökare som deltagit i program.

** Minskning pga avslutat samarbete med Försvarsmakten.

*** Sponsringsmedel från SAAB har finansierat anläggningstillgångar (1 003 tkr) , kostnader för den publika verksamheten samt SAAB:s nyttjande av lokaler på FVM.

			2018	2017
Not	3	Intäkter av bidrag		
		Bidrag från statliga myndigheter	1 659	1 389
		Bidrag från EU:s institutioner	282	79
		Bidrag från övriga	870	948
		Summa	2 811	2 417
		<i>Specifikation (Bidrag från Övriga)</i>		
		Rausings donation	382	466
		Östergötlands flyghistoriska sällskap (ÖFS DC3)	30	30
		Saab AB (avskrivningar FVM Etapp 3 m.m.)	433	424
		Övriga bidrag	25	28
		Summa	870	948
Not	4	Finansiella intäkter		
		Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	0	3
		Ränta på räntekonto avistalån i Riksgäldskontoret	61	76
		Övriga ränteintäkter	0	16
		Summa	61	95
		Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2015-02-18 varit negativ.		
Not	5	Kostnader för personal		
		Lönekostnader (exkl arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal)	30 180	30 534
		<i>Varav lönekostnader ej anställd personal</i>	78	72
		Sociala avgifter	13 932	13 399
		Övriga kostnader för personal	1 157	1 218
		Summa	45 269	45 151
Not	6	Finansiella kostnader		
		Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	50	68
		Övriga finansiella kostnader	14	17
		Summa	64	85
		Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2015-02-18 varit negativ.		
Not	7	Lämnade bidrag		
		Verksamhetsbidrag	15 700	15 555
		Projektbidrag	3 314	3 693
		Återbetalda bidrag	-236	-150
		Summa	18 778	19 098
Not	8	Årets kapitalförändring		
		Avgiftsfinansierad verksamhet, över-/underskott*	67	67
		SAAB sponsring	-512	1 155
		Summa	-445	1 222

*Årets överskott är planerat och följer en långsiktig plan som kommunicerats till ESV:s avgiftssamråd och i budgetunderlag till regeringen.

Balansräkning			
		2018-12-31	2017-12-31
Not 9	Balanserade utgifter för utveckling		
	Ingående anskaffningsvärde	1 160	1 066
	Årets anskaffningar	250	95
	Summa anskaffningsvärde	1 410	1 160
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-666	-409
	Årets avskrivningar	-280	-257
	Summa ackumulerade avskrivningar	-946	-666
	Utgående bokfört värde	464	494
Not 10	Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
	Ingående anskaffningsvärde	481	481
	Summa anskaffningsvärde	481	481
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-435	-412
	Årets avskrivningar	-23	-23
	Summa ackumulerade avskrivningar	-458	-435
	Utgående bokfört värde	23	46
Not 11	Förbättringsutgifter på annans fastighet		
	Ingående anskaffningsvärde*	6 432	4 883
	Årets anskaffningar	853	467
	Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	0	0
	Summa anskaffningsvärde	7 285	5 350
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-3 567	-3 269
	Årets avskrivningar	-521	-300
	Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar		
	Summa ackumulerade avskrivningar	-4 088	-3 568
	Utgående bokfört värde	3 197	1 783
	*IB anskaffningsvärde justerat med 1 082 tkr avseende FBU på annans fastighet från 2017 som felaktigt redovisades under posten pågående nyanläggningar.		
Not 12	Maskiner, inventarier, installationer m.m.		
	Ingående anskaffningsvärde	67 116	66 772
	Årets anskaffningar	1 472	1 969
	Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-2 506	-1 625
	Överföringar	377	0
	Summa anskaffningsvärde	66 459	67 116
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-54 294	-50 861
	Årets avskrivningar	-4 671	-4 860
	Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	2 191	1 427
	Summa ackumulerade avskrivningar	-56 774	-54 294
	Utgående bokfört värde	9 685	12 822

			2018-12-31	2017-12-31
Not	13	Pågående nyanläggningar		
		Ingående anskaffningsvärde	1 459	83
		Årets anskaffningar	471	1 376
		Färdigställda anläggningar	-1 459	0
		Utgående bokfört värde	471	1 459
Not	14	Varulager och förråd		
		Varulager butik Armémuseum	323	286
		Vaulager butik Flygvapenmuseum	470	382
		Varulager fantillverkning	286	340
		Summa	1 079	1 008
Not	15	Fordringar hos andra myndigheter		
		Fordran ingående mervärdesskatt	1 994	2 856
		Kundfordringar hos andra myndigheter	602	387
		Övriga fordringar hos andra myndigheter	0	0
		Summa	2 596	3 243
Not	16	Övriga kortfristiga fordringar		
		Fordringar hos övriga	14	49
		Summa	14	49
Not	17	Förutbetalda kostnader		
		Förutbetalda hyreskostnader	10 057	10 518
		Övriga förutbetalda kostnader	100	274
		Summa	10 157	10 792
Not	18	Övriga upplupna intäkter		
		Upplupna hyror utomstatliga	205	0
		Övriga upplupna intäkter inomstatliga*	173	1 095
		Övriga upplupna intäkter utomstatliga	0	0
		Summa	378	1 095
*Övriga upplupna intäkter inomstatliga avser beräknad fordran på Arbetsförmedlingen för lönebidrag.				

	2018-12-31	2017-12-31
Not 19 Avräkning med statsverket		
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-361	-1 316
Redovisat mot anslag	121 516	120 973
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-120 584	-120 018
Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	571	-361
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	228	312
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-21	-84
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	207	228
Summa Avräkning med statsverket	779	-133
Not 20 Kassa och Bank		
Växelkassa Armémuseum	7	7
Växelkassa Flygvapenmuseum	7	7
Valutakonto	0	761
	14	775

Not 21 Myndighetskapital
Specifikation förändring av myndighetskapitalet

	Balanserad kapitalförändring, avgiftsbelagd verksamhet	Balanserad kapitalförändring, sponsring	Donationskapital	Kapitalförändring enl resultaträkningen	Summa
Utgående balans 2017	-1 007	3 278	100	1 222	3 593
Ingående balans 2018	-1 007	3 278	100	1 222	3 593
Föregående års kapitalförändring	67	1 155	0	-1 222	0
Årets kapitalförändring	0	0	0	-445	-445
Summa årets förändring	67	1 155	0	-1 667	3 148
Utgående balans 2018	-940	4 433	100	-445	3 148

	2018-12-31	2017-12-31
Not 22 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		
Ingående avsättning	159	23
Årets pensionskostnad	2	195
Årets pensionsutbetalningar	-49	-59
Utgående avsättning	112	159
Not 23 Övriga avsättningar		
Avsättning för lokalt omställningsarbete*		
Ingående balans	204	158
Årets förändring	-46	46
Utgående balans	158	204
*SFHM uppskattar att 150 tkr kommer att användas under år 2019 pga en större utbildningsinsats inom digitalisering.		
Not 24 Lån i Riksgäldskontoret		
Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar.		
Ingående balans	13 094	15 970
Under året nyupptagna lån	1 784	2 300
Årets amorteringar	-5 119	-5 175
Utgående balans	9 759	13 094
Beviljad låneram enligt regleringsbrev	25 000	25 000
Not 25 Räntekontokredit		
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	3 863	0
Utgående balans	3 863	0
Myndigheten har enligt regleringsbrev en räntekontokredit 13 617 tkr.		
Not 26 Kortfristiga skulder till andra myndigheter		
Utgående mervärdesskatt	202	280
Arbetsgivaravgifter	797	817
Leverantörsskulder andra myndigheter	640	611
Summa	1 639	1 708
Not 27 Övriga kortfristiga skulder		
Personalens källskatt	688	702
Övrigt*	1	343
Summa	688	1 045
*EU bidrag förmedlat vidare till parter i EU länder.		
Not 28 Upplupna kostnader		
Upplupna semesterlöner inklusive sociala avgifter	2 637	2 379
Övriga upplupna löner inklusive sociala avgifter	203	278
Övriga upplupna kostnader	552	644
Summa	3 392	3 301

		2018-12-31	2017-12-31
Not	29	Oförbrukade bidrag	
		Bidrag som erhållits från annan statlig myndighet	23
		Bidrag som erhållits från icke-statliga organisationer eller privatpersoner*	3 694
		Donationer	0
		Summa	3 717
		* Varav 923 tkr av det totala beloppet är avsatt för framtida avskrivningar.	5 212
		<i>varav bidrag från statlig myndighet som förväntas tas i anspråk:</i>	
		inom tre månader	23
		mer än tre månader till ett år	0
		Summa	732
			23
			732
Not	30	Övriga förutbetalda intäkter	
		Förutbetalda hyror	122
		Summa	122
			122
Anslagsredovisning		Uo 17 8:1 ap.9 (Kulturdepartementet)	
		Centrala museer Statens försvarshistoriska museer	
Not	31	Enligt regleringsbrevet disponerar Statens försvarshistoriska museer en anslagskredit på 3 612 tkr varav 571 tkr har utnyttjas.	
		Statens försvarshistoriska museer får disponera hela det ingående överföringsbeloppet på 361 tkr då detta understiger 3% av föregående års tilldelning på 120 018 tkr enligt regleringsbrevet.	
		Anslaget är räntebärande.	
		Enligt villkor i regleringsbrevet ska minst 22 500 tkr användas för bidragsgivning enligt förordningen (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter samt till kostnader vid Statens försvarshistoriska museer som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter.	
		Under 2018 var SFHM:s anslagsanvändning (exkl intäkt från SMM) 23 926 tkr. Se avsnitt 2.2 Transfereringar.	

6.5 Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2018	2017	2016	2015	2014
Låneram Riksgäldskontoret					
Beviljad	25 000	25 000	30 000	30 000	40 000
Utnyttjad	9 759	13 094	15 970	18 885	21 373
Kontokrediter Riksgäldskontoret					
Beviljad	13 617	12 000	12 000	10 655	10 655
Maximalt utnyttjad	8 164	5 725	5 111	4 640	5 339
Räntekonto Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	0	3	2	1	51
Räntekostnader	61	68	65	32	4
Avgiftsintäkter					
<i>Avgiftsintäkter som disponeras</i>					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	17 300	15 500	15 000	19 000	19 800
Avgiftsintäkter*	11 369	13 865	16 025	22 002	21 133
Övriga avgiftsintäkter*	2 031	1 758	3 190	0	0
Anslagskredit					
Beviljad	3 612	3 601	3 561	3 326	3 307
Utnyttjad	571	0	0	0	0
Anslag					
<i>Ramanslag</i>					
Anslagssparande	0	361	1 316	2 273	967
Personal**					
Antalet årsarbetskrafter (st)	65	69	71	71	73
Medelantalet anställda (st)	80	79	82	84	75
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 753	1 640	1 630	1 566	1 523
Kapitalförändring***					
Årets	-445	1 222	1 618	-27	-1 202
Balanserad	3 493	2 271	653	1 680	2 882

*Tidigare årsredovisningar har inte specificerat övriga intäkter.

** Årsarbetskrafter och medelantal anställda redovisas här exklusive anställda med timarvode.

*** Fr.o.m. år 2009 avräknas anslag kostnadsmässigt. Årets kapitalförändring fr.o.m. år 2009 består enbart av över/underskott för verksamhet med full kostnadstäckning och sponsring från SAAB AB.

Intygande

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm 2019-02-22

Magnus Hagberg
Överintendent